

Poklinalna plačana
v gotovini.
Die Postgebühr
bar bezahlt.

Slovenski dom

PREIS - CENA
L 1.50

Leto IX. — Štev. 18

TEDNIK ZA POLITIČNA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Sobota, 6. maja 1944

Za vse Slovence — ena sama pot

Ko so komunistične tolpe 20. aprila letos drugič zastopale napade Ribnico na Dolenjskem, so domobranci, ki so kraj branili, pri nekem naskoku zagledali strašen prizor: proti njihovim bunkerjem se je zagnala vrsta ljudi, oboroženih samo s puškami in — navezanih na vrh kakor sužnji. Za njimi so v varni razdalji šli stari komunisti, politični komisarji in komisarke ter držali brzostrelke, strojnice in samokrese, namenjene ne na »sovražnika« v bunkerjih, temveč na lastne zvezane bojovnike. Tem se je videlo, da jih žene v naskok samo strah pred smrtjo, ki jim je grozila iz rdečih, baje »osvobodilnih« rok za hrbotom.

Ko so ti na vrh navezani sužnji prišli blizu utrjenih postojank in začeli streljati, so dobili odgovor, katerega s svojim slabim, pomanjkljivim orožjem niso mogli vzdržati. Obrnili so se ter začeli bežati. Tedaj so stari komunisti, politični komisarji in komisarke začeli streljati ne na »sovražnika«, ki je njihovo zvezano prednjo četo pognal nazaj, temveč na zvezane lastne bojovnike. Nekaj so jih pobili, druge ranili. Ker so bili vsi navezani na vrh, se niso mogli niti razbežati, temveč so skušali med divjim, žalostnim vpitjem, porojenim iz smrtnega strahu, begati sem in tja, a so jih ovirali pobiti in ranjeni tovariši, ki so bili privezani na isto vrh, in so jih pri tem begu v smrt morali vlačiti s seboj.

Kakor so povedal pozneje gnetniki, so bili ti nesrečniki — sami Primorci. Ker so se branili, da bi skoraj neoboroženi šli uničevati slovenske kraje ter pobijati brate in sestre, so jih rdeči politični komisarji dali navezati na vrh in so jih s strojnimi gnanji — pred strojnico...

Ko so pred nekaj tedni rdeče tolpe napadale slovenski vasi Hotedersčico in Godovič, so imele grozne izgube: na stotine ugotovljenih mrtvih, kdo ve koliko ranjencev. Napadale so po otročje: v stranjencev.

Pri pregledovanju mrtvih, pa tudi ujetnikov, so pozneje izpovedali, je bilo ugotovljeno, da so pri teh norih napadih sodelovali — in seveda padli — po večini sami Gorenjci, prisilni mobiliziranci. Dosti izmed njih jih je »narodno osvobodilna« vojska odvlekla v gozd teden dni ali tinarjast dni pred temi napadi in nje prve poslala v zanesljivo smrt.

Tem Primorcem in Gorenjcem, ki so po tako kratkem času morali dati življenje za prazen nič in ki so padli celo pod kroglami rdečih »osvobodilcev«, je Osvobodilna fronta dopovedovala, da se grede boriti proti »okupatorju«; da je zmagaja pred durmi in da je samo od njihovega odhoda v gozd odvisno, ali dobimo Slovenci raj na zemlji že jutri, ali pa šele po jutrišnjem. Govorila jim je, da se morajo boriti za narod, ki ga danes ogražajo, uničuje in mu pripravljajo pogubo samo komuniste, nihče drugi. Njeni agitatorji so jim trobentali, da grede v boj za »svobodo«, za »združenje in samoodločbo slovenskega naroda«, za »novo Jugoslavijo«, za »svobodo Evrope«, za »zmagajo zaveznikov in demokratičev«.

Zdaj se pa vprašamo, za koliko je napad na Ribnico ali Hotedersčico skrajšal sedanjo vojno? Koliko so Sovjeti zaradi tega bližje našim mejam? Kaj je smrt teh Primorcem in Gorenjcem koristila »zaveznikom«? Ali se je fronta pri Nettunu pomaknila za dva centimetra bolj na sever? Koliko je slovenski narod zaradi žrtve teh ljudi bolj osvobojen, bolj zadovoljen in v koliko večjem blagru živi? Kakšnega priznanja bodo v bodočnosti deležni od Sovjetov, od »zaveznikov« ali vsaj od Slovencev, ki so brezimni rojaki s Primorskega in Gorenjskega, ki so jih rdeči poglavarji s strojnico gnali v smrt?

Odgovor na to je slehernemu pametnemu, ne samo poštenemu Slovincu jasen. Vse to je jalova žrtve in prazen boj. Od vsega tega nima nihče na svetu nič, edino slovenski narod škodo, ki mu je edino ne bo ne prizanesla, še manj pa povrnila ne živna duša, saj je uradno izpricano, da jo živa duša, saj je uradno izpricano, da jo povzročila lastna in celo »narodno osvobodilna« vojska. Še manj nam bo kdo priklical iz groba stotine in stotine mladih ljudi s Primorskega in Gorenjskega, ki jih bo naš narod dva rodova dolgo počakal.

Nesmiselno pokončavanje slovenskih življenj, nora neposredno in posredno uničevanje slovenskega imetja; oborožen boj, naperjen izključno samo proti Slovincem; poskušaj komunistične revolucije v pokrajinah, okrog katerih je vse protikomunistično; izpostavljanje lastnih ljudi represalijam, ki so v vojnem času nuje in nujno zadevajo tudi nedolžne; otročje izvajanje države in vojaške sile, kakor je Nemčija, ki ji tri največje svetovne države, kakor je Anglija, Amerika in Rusija, ne morejo nič in ki nas lahko stre mimo grede celo tda, ko bi bila v zadnjih vzdihih; splepenje slovenskega ljudstva, da ono odloča o izidu te vojne in o bodoči politični ter socialni ureditvi Evrope — ali je to res do slovenski narod, za njegovo svobodo, za njegovo lepšo in boljšo bodočnost? Ali je res, da bi uničevanje naroda istovetilo z osvoboditvijo?

Kaj škodi gospodarski ali vojaški sili velike Nemčije, če slovenski komunisti požgo to ali ono slovensko vas ali hišo? Nič, pač pa je toliko in toliko slovenskih ljudi brez strehe, brez doma, brez bodočnosti! Kaj škodi »okupatorju«

Mit dem Lied in den Kampf! Ein Bild aus dem Leben der landesigenen Selbstverbände in Kärnten. S pesmijo v boji Silka iz življenja narodna straža na Primorskem.

Znamenja o pripravah za tretjo svetovno vojno

Lahko da so se Sovjeti ter Angličani in Amerikanci na posvetu v Teheranu domenili glede vojaških reči, kakor je na primer vzporeditev vojaških nastopov in določitev rokov za udar, vendar si ti prijatelji niso edini glede političnih posledic, ki vedno nastopijo za odločilnimi vojaškimi dogodki.

To pomeni, da so si Sovjeti in Anglosasi edini le v negativnih rečeh, namreč v nadaljevanju vojne in nasilja nad Nemčijo, da pa vlada med njimi popolna nesloga glede pozitivnih ciljev, namreč glede ureditve povojnega sveta in glede vseh drugih političnih načrtov. Zaradi tega je v nasprotnem tisku zadnje mesece večkrat prišlo do izraza namigovanje na »tretjo svetovno vojno«, namreč o spopadu med angleško-ameriškim kapitalističnim in rusko-komunističnim svetom.

Računanje na takšno možnost v daljni bodočnosti bi utegnilo biti preveč

drzno, toda politični odnošaji med take imenovanimi zavezniki in njihovo stališče do Sovjetov dokazuje, da si hočejo boljševiki za vsako ceno zagotoviti postojanke, s katerih bi ob potrebi naskočili kapitalistične države, in da si po drugi strani Angličani in Amerikanci skušajo priboriti postojanke, s katerih bi mogli skleniti obroč okrog komunistične ruske trdnjave.

Pisec tega članka ne spada v vrsto tistih, ki že zdaj računajo na tretjo svetovno vojno, vendar se ne da zanikati, da se takšni glasovi v razpravi o povojnih vprašanjih ne slišijo le v angleški politiki, marveč tudi v sovjetski. Mimgrede bi lahko rekli, da govore za to dejstvo številne močne okoliščine, katere so na primer Turčija, ki leži na križišču angleškega in boljševiškega sveta, pravice do sklepa, da se mora brez udeležbe prebiti skozi drugo svetovno vojno, da bi mogla biti vojaško močna tudi

v povojnem času. Neredko razberemo iz raznih turških izjav, da se nikomur niti ne sanja, kako zapletena vprašanja bo rodila povojna doba, in da mora biti zato Turčija močna in se zanašati le na svojo lastno moč.

Najzgovornejši dokaz za »neednost glede vojnih ciljev« je poljski zgled, ob katerem je angleški ugled precej trpel, kajti nekoč je Anglija prevzela poročstvo za Poljsko in postavila načelo o tako imenovani svobodi malih narodov. Lasko zimo pa je morala v poljskem vprašanju docela popustiti pred sovjetskimi zahtevami.

Drugi zgled nudi Jugoslavija, kjer je Moskva zaigrala svoje karte z »maršalom Titom, ki ga je Anglija hočes nočes morala podpirati.

Tretji zgled je Grčija, kjer imajo Sovjeti pri raznih tolovajskih skupinah prav tako svoje prste in so znali kralja Jurija potisniti v kot. Tam je prišlo celo

in njegovi vojaški sili, če »osvobodilci« uničijo kjer koli na slovenskem ozemlju tovarno, ki je n. pr. izdelovala metle ali kaj drugega — za Slovence. Nič, pač pa smo mi brez metle in brez drugega potrebnege.

Poleg tega je sto ali tri sto ali kolikor že slovenskih delavcev brez kruha; brez kruha toliko in toliko družin, otrok, žena; slovenska beraška industrija in s tem slovensko narodno imetje pa osiromašeno za nove, težke nadomestljive milijone in še težje nadomestljive naprave. Komu v Evropi škodi in koristi, če tolovajji požgo to ali ono postajico na tej ali oni zakotni slovenski progi? Slovincem, ker morajo hoditi zaradi tega na drugo oddaljeno postajico, če hočejo kam priti! Komu prinaša izgube porušena ali poškodovana železniška proga? Slovincem, saj se po teh progah prevaža blago največ samo zanje, če drugega ne, vsaj prehrana, ki jo mi Slovenci, naj prebivamo kjer hočemo, dobivamo pač od »okupatorja«!

Če torej zaradi vsega tega dela rdeče Osvobodilne fronte trpimo škodo samo mi, samo Slovenci, in če se nam bo ta škoda poznala še dolga desetletja, ali je potem mogoče takemu delu reči »narodno« delo; ali mu je moči reči »osvobodilno«?

Ali je delo za narod in za osvoboditev to, da komunistična Osvobodilna fronta, ki se baje bori proti našim narodnim sovražnikom, kliče na Primorsko laške komunistične tolpe, na Gorenjsko madžarske in aravtske tolovaje, Mongole in Cerkeze, da prihajajo ropat in požigat Slovincem; da prihajajo klat Slovence? Ali je narodno delo, če se slovenska Osvobodilna fronta danes uradno veže s

komunističnimi strankami vseh tistih držav, ki vemo, da so naše sovražnice; da prodaja našo zemljo laškim, madžarskim in habsburškim komunistom?

Ne!

Dana je zaradi uničevalnega dela Osvobodilne fronte, ki je enako na Dolenjskem kakor na Primorskem in Gorenjskem, jasno, da pri tem ne gre za narod, ne za slovenstvo, ne za Jugoslavijo, ne za kake »zaveznike«, temveč izključno za komuniste in za njegove politične cilje v tem delu Evrope. Slovenski narod mora s tega ozemlja izginiti, ker je komunističnim in sovjetskim ciljem napoti že s tem dejstvom, da tu živi. Zaradi tega ga Osvobodilna fronta, ki se je vdinjala v Moskvi, goni v nor boj proti največji vojaški sili Evrope; ga goni v državljansko vojno; mu na vse načine uničuje življenje in imetje. Mi moramo izginiti, da bi lahko Sovjeti na naših tleh naselili »novo človeštvo« — mongolske skritance iz azijskih step, tiste, ki jih zdaj na lastne oči poznamo, zakaj edino ti, ne pa kak evropski kulturni narod, bi lahko komunistične in boljševiške cilje na naših tleh uredničevali.

Če se hočemo pred popolnim uničenjem, ki nam ga Osvobodilna fronta pripravila, obvarovati kot Slovenci in kot ljudje; če si hočemo obvarovati vsaj življenje za bodoče čase, potem imamo na izbiro eno samo pot: pot samobornosti. Vsi Slovenci moramo sami prijeti za orožje, da bomo branili in obvarovali sebe, svoje otroke in svoje domače za novo bodočnost. Sami moramo prijeti za krmilo svoje usode, če hočemo, da bomo obstali. Sami moramo do končne uničitve komunizem v vseh njegovih

oblikah: bandite, terence, podpornike, zagovornike, ideologe, zaveznike. Uničiti neusmiljeno, do kraja, zakaj samo v popolnem uničenju komunizma je naša rešitev in naša bodočnost.

Za vse Slovence, naj prebivajo kjer koli, je danes možna samo ta, samo ena pot. To pot so ubrali po bridkih in krvavih skušnjah Slovenci na Notranjskem in Dolenjskem; edino ta pot je na izbiro vsem drugim, zlasti Primorcem in Gorenjcem. Možnosti za to so danes dane vsem.

V Ljubljanski pokrajini danes že lahko gledamo na velike uspehe te naše odločitve. Na deželo se z domobranci vračata red in varnost; lakota, ki je zajemala velike predele, izginja; med ruševinami naših dragih domov klije novo, zmagovito življenje iz novega, zdravega, očistnega rodu, ki danes s puško na rami in z delovno roko pripravljajo domovini lepšo bodočnost. Naš boj je pred kratkim dobil najvišja vojaška in zgodovinska politična priznanja. Naša slovenska zastava, znamenje naše volje do obstanka in našega mesta v Evropi, danes po volji Nemčije enakopravno vihra ob zastavi največje evropske države. Naša zastava je znamenje naše domovine, je priznanje našega naroda in priznanje naših pravic do narodnega obstanka v Evropi.

Zaradi vsega tega in zlasti zaradi strašnih žrtve, ki jih morata zaradi komunizma dati danes zlasti Primorska in Gorenjska, naj bo prav ta zastava in vse, kar je z njo zvezano, nam Slovincem kazalec na edino pot, ki jo imamo pred sabo: na pot samobornosti v domobranstvu in v narodnih stražah ter s tem na pot v novo bodočnost, za katero nas je hotela opehariti rdeča Osvobodilna fronta.

IZ VSEBINE!

- Stran 1:
Za vse Slovence ena sama pot. Znamenja o pripravah za tretjo svetovno vojno.
- Stran 2:
Tako se bore in zmagujejo slovenski domobranci.
- Stran 3:
St. Jernej, domovina tisoč domobrancev, in njegove žrtve.
- Stran 4:
Zunanje politični cilji komunistične OF.
- Stran 5:
Zgodbe iz doline šentjernejske.

do bojev med različnimi tolovajskimi skupinami.

Četrti zgled je gaullistična Francija v Libanu. Ob usodnih dogodkih v Libanonu, kjer se je moral De Gaulle tako rekoč odpovedati oblasti nad Sirijo in Libanonom, je bil angleško-amerikanski pritisk tako močan, da bi bilo najbrž prišlo celo do De Gaullova padca, ako se ta moč tedaj ne bi bil skril za plašč Moskve in dobil od nje podpora.

Peti zgled je sovjetsko-česka pogodba, katero so skovali v Moskvi in s katero mislijo Sovjeti med severnimi Slovani nastopati podobno, kakor so med južnimi nastopili v svojim Titom.

Šesti primer je savejska Italija, kjer sta bivši kralj Emanuel in markiz Badoglio zato, ker jima je bila odvzeta mornarica, iskala v Moskvi zaščito in jo tudi našla, ne da bi se bila sama ali pa Sovjeti posvetovali z Angličani in Amerikanci ali pa jih vprašali vsaj za mnenje. V Turčiji so pravilno ugotovili, da si hočejo Sovjeti po Titu, De Gaulleju in Badogliu utreti pot do Sredozemlja, torej v območja, kjer so Angličani doslej nastopali kot edini gospodarji.

Posebne prikazni smo opazili tudi na Srednjem Vzhodu, kjer so bili doslej Anglosasi neomejeni gospodarji. Medtem ko se Angličani in Amerikanci tukaj še pripravajo za obilne petrolejske vrelce, je Sovjetska Rusija tudi na tem prostoru nastopila kot tretji tekmeec. V Teheranu so povedali, da je bil znani razglas ob koncu teheranske konference lansko jesen, s katerim so Anglija, Amerika in Sovjetska Rusija razglasile neodvisnost Perzije, sestavljen v Moskvi. Sovjeti so ob tej priliki Perzijcem dejali, da so po vojni za vsako morebitnost sami pripravljali poskrbeti za izvedbo teh poretitev in dati Perzijcem vso podporo za primer, da se Angličani in Amerikanci ne bi hoteli držati pogodbe in ne bi hoteli izprizniti dežele. Kaže, da vodijo Sovjeti v Perziji politiko, s katero mislijo Angličem in Amerikancem za zdaj prepustiti to deželo, da jo gospodarsko uredi in začno izkoriščati, medtem ko mislijo v povojnem času sami zasesti njihove politične postojanke in jih porabiti za svoje načrte. Dodati je treba, da so Sovjeti v Taškentu ustanovili mohamedanski vseučilišče in posebno islamsko kulturno središče. Boljševiki imajo tudi svojega multija in zato je umesno zaključek, da je s temi kulturno-političnimi ukrepi zvezan sovjetski namen, prodrati v mohamedanski svet ali celo v Indijo in na Kitajsko.

V tej zvezi je treba omeniti tudi poročilo, da so Sovjeti obnovili diplomatske odnošaje z »zahabskim cesarstvom« in poslali na negušev dvor v Addis Abebo posebnega pooblaščenega ministra.

Angličani so bili tisti, ki so pred dvema letoma posadili neguša nazaj na prestol in s njim sklenili pogodbo, s katero so si dejansko hoteli zagotoviti neomejen vpliv v državi. Pozneje so prišli še Amerikanci na ta način, da so negušev cesarstvo vključili v splet svojega zakona o posojanju in dajanju v najem, medtem ko so nekdanjo italijansko kolonijo Eritrejo spremenili v ameriško vojaško skladišče.

Torej celo v Abesiniji, kjer sta desletje teknovala Angličani in Amerikanci, so Sovjeti nastopili kot tretji tekmeec. Zaenkrat gre zlec za kulturne in diplomatske postojanke, katere so Sovjeti v teh krajih zavzeli. Vse niti pa se stekajo v Moskvi in vodijo skozi Taškent v Teheran in New Delhi, sedaj pa celo v Addis Abebo — vmes pa ležijo petrolejska polja, za katero se pripravajo Angličani in Amerikanci.

In končno so tudi znamenja, ki govore za to, da so se začeli Sovjeti vrtikati tudi v palestinske zadeve. Tudi tamkaj nastopajo Sovjeti kot tretji tekmeec. Odkar so v boju za petrolej po arabskih deželah nastopili kot tekmeec tudi Amerikanci, so začeli Angličani z vedno večjo vmeno oznanjati in širiti misel o arabski uniji. Amerikanci so začeli v politiko arabskih dežel vdirati po dveh tihih: v Palestini so podpirali skrajno judovsko gibanje, po drugi strani pa so se naslrdnje v Saudijski Arabiji. Sedaj pa so se v Palestini nenadoma prikazali tudi boljševiki, ki se poskušajo uveljaviti kot tretji tekmeec. Voditelj judovske delavske organizacije v Palestini Ben Gerion je odpoval v Moskvo, da bi pridobil Sovjete za cionistično stvar. Sovjetski poslanik v Teheranu je nekemu judovskemu odposlanstvu odgovoril, da ima Sovjetija veliko razumevanje za judovstvo ter za ureditev samostojne judovske države v Palestini. V Moskvi so nedavno ustanovili »Višji judovski svet«. Figar naloga je v tem, da bo počivil zvezo med boljševizmom in judovstvom.

(Dr. Richard Peters v »Tagespost«.)

Besede in dejanja

Na 1. zasedanju Slovenskega narodno osvobodilnega sveta je tajnik te ustanove in tajnik Centralnega Komiteta Komunistične partije Slovenije Boris Kidrič govoril:

»Sprično dejstvo, da narodni izdajalci našemu osvobodilnemu gibanju nesramno podtikajo protiversko stališče, je potrebno, da se pri predsedstvu SNOS osnuje verska komisija. Naloga verske komisije bodi dvojna: prvič naj postavitev in poslovanje verske komisije ponovno zajamči nemoteno izvrševanje božjastva in polno uveljavljanje verske svobode...«

Nate Kidričeve besede pa ne bomo odgovarjali s številkami o požarih in oskrnutjenih slovenskih cerkvah in ne s statistiko o pobitih in mučenih duhovnikih. Namesto tega bomo priobčili okrožnico, ki jo je glede vere izdal Pokrajinski komitet komunistične partije za Primorsko, torej ustanova, katere neposredni in prvi poglavar je taisti Kidrič. Okrožnica pravi:

Primorski Slovenci!
Borci Komandirij in komisariji naše narodne osvobodilne vojske!

Naša zmaga ni več daleč! Osvobodilni boj v Rusiji se je izpremenil v nasledovanje panično bežečih nemških fašistov in junaki Rdeče armade se približujejo Nemčiji. Naša narodna osvobodilna vojska pa prav tako zadaja sovražniku v izmeničnih bojih poraz za porazom.

Svetovna revolucija se približuje! Z orožjem v roki si bomo priborili svobodo, uničili kapitaliste in se očiščeni pridružili veliki očetnjavi vseh delavcev in kmetov kot najmanjša Sovjetska republika. Tudi pri nas bo zavladal tak red in zadovoljnost, kakršnega že šest in dvajset let uživajo naši tovariši in bratje Rusi v svoji zgodnji državi.

Delavci, kmetje, obrtniki, delavni izobraženci Primorske Slovenije!
Sedaj bomo terjali mi, doslej varani in od vseh tlačeni sloji človeštva. Ne bodo nas več zapeljevali zankarni in sebični nacionalisti, ne farji, še manj pa kapitalistični posestniki, kulaki! Doslej vodeča inteligenca in kapitalistični kmetje mislijo samo na svoje imetje in svoje mošnje, proč tudi s farji, ki s svojim temnim vedeževanjem mračijo naš veliki cilj, socialistično svetovno revolucijo! Veliki Lenin pravi:

Vera je opij za narod!

Sedeži kulture in razvedrila se naj ustvarijo iz cerkev in samostanov, katere je zgradilo in s svojim znojem vzdrževalo naše delovno ljudstvo. Mi zahtevamo gledališča in kina, dvorane in šole za vsako vas, narodu v veselje in napredek! Ustanovili bomo v naši mladi republiki šole, v katerih se bo slovenska komunistična mladina učila jezika delovnega človeka, jezika toliko milijonov — rusčine.

V bodočnosti ne bomo več vsigajali farjev in kulakov, ampak delavne sovjetske državljanke!

Posedva in zemlja bodo kolektivizirana: kajti enakost je prva zahteva svobode!

Novi sovjetski izobraženci gradijo na zmagi internacionalne. Naša bodočnost ne pozna brezposelnosti. V domovini vseh proletarcev — v prostrani Rusiji — so rudniki in tovarne, polja in gozdovi, na neizmernih planjavah naše protelarske države je zadosti zemlje in dela za vsakogar! Izpraznjeni prostori v osvobodilnem boju padlih tovarišev morajo dobiti naslednike.

Naše geslo se glasi: Vse sile za zmago svetovne revolucije! Tega boja se mora udeležiti vsak. Omahujoče prisilimo v naše vrste, notranje sovražnike in nasprotnike pa uničimo, če ne prej — po zmagi!

Zivela velika sovjetska zveza in njena močna Rdeča armada, ki nam je odprla pot k narodni svobodi in razvilitenstvu!

Zivela slavna boljševiška partija velikih učiteljev človeštva Lenina in Stalina!
Zivel prvi maršal sovjetske zvezde, genialni strateg osvobodilnega boja vseh narodov, tovariš Stalin!

Zivel prvi maršal Jugoslavije, veliki legendarni voditelj južno slovanskih narodov tovariš Tito!

Pokrajinski komitet KPS za primorsko Slovenijo.

Kako strašna slepota je človeka

Ce bi slovenski komunisti in njegova Osvobodilna fronta ne bila zagrešila nad Slovenci ničesar drugega kakor to, da sta velik del našega ljudstva tako strašno poneumila, da verjame vsako, tudi najpoštenjšo neumnost, bi že zaradi tega morala priti v našo zgodovino kot najsmrtonosnejše in najbolj zločinsko poglavlje.

Ne bomo naštevali, kaj vse so Slovenci Osvobodilni fronti verjeli — spominimo se samo, kako nas je tepla njena poglavitna laž, tri leta se vsak dan ponavljajoča laž: da bo vojske čez dva meseca konec. Navedimo za primer, kako komunisti še danes begajo in mešajo naše ljudi zlasti na Gorenjskem in Primorskem, le nekaj najnovjših gnojnih cvetk iz njihove zločinske agitacije. Poslušajte:

»V Ljubljani so Nemci zaprli 80 duhovnikov... Ljubljanski škof vsako nedeljo jaha na konju pri domobranski paradni in nosi v rokah slovensko zastavo s kljukastim križem... Nemci so škofa zaprli, ker je ubil Rupnika... Domobranski štab v Ljubljani je razpuščen... Vsi ljubljanski kulturni delavci, zlasti likalniki, so zaprti... 6000 domobrancev je pobegnilo k banditom...«

In tako dalje.
Saj bi se smejali mi, ki v lastne oči lahko vsak dan ugotovljamo resničnost tega otepanja in ki rdečo agitacijo že tri leta poznamo. Toda ti se morate smejati, če pomislimo, da toliko in toliko naših

Tako se bore in zmagujejo slovenski domobranci

17. aprila zjutraj je odšla domobranska četa iz Ribnice v smeri proti Zapužam. Imela je nalogo, da pregleda, kje imajo tolovaji svoj telefonski vod, in ga uniči. Med tem pohodom je naletela na povečala IX. komunistične brigade, njegovega namestnika, politkomisarja in nekega kurirja. Bili so vsi na konjih, spremljali pa so jih — tudi na konjih — štirje drugi tolovaji. Pripadali so vsi 3. četi 2. bataljona 9. brigade, ki je bila tedaj v okolici Strug.

Prav tedaj pa je prišel z Vinice tolovajski elektromonter, da bi popravil pretrgani telefonski vod. Domobranci so mu to seveda brž preprečili. Hitro so napadli tolovajski oddelek ter zajeli pet mož, tri konje in zesegli precej drugih stvari. Na domobranski strani ni bilo nič izgub.

Vse to so bili samo manjši spopadi, za katerimi so prišli veliki domobranci uspehi v bojih pri Ribnici 19. aprila. Ob sedmih zvečer so začeli tolovaji s topovi obstreljevati Ribnico. Topove in metelce min so imeli ali Mali gori, okoli Selana in v Kotu. Razen a topovi so komunistične tolpe obmetavale Ribnico tudi z minami. Mine so pa padale na Ribnico skoro do jutra. Po polnoči se je oglasilo tudi regljanje tolovajskih strojin: V Gornji vasi so tolovaji izvedli napad iz bivše jugoslovanske vojašnice, ki je zdaj porušena, in se približali na 80 metrov žični oviri. Na nekem kraju je bil pritisk komunistične druhalj precej močan, a domobranci so napadalce sprejeli z največjo hladnokrvnostjo in mirnostjo ter so vsak napad odločno odbili. Čakali so samo trenutka, da izvedejo protinapad in poženejo tolovaje, kolikor jih ni obležalo na bojišču, v beg.

Ugodna prilika za protinapad je prišla z jutrom. Tedaj so domobranci skupno z Nemci udarili na komuniste proti Gornji vasi in Hrvaci. Pri tem napadu so zajeli 28 tolovaje in mnogo penna. Na bojišču so domobranci našli 34 padlih komunistov, a napadenci bi bilo misliti, da so to celotne tolovajske izgube v tem boju za Ribnico, zakaj ljudje, ki so bili priča tej »veliki komunistični zmagi«, so povedali, da so videli, kako so komunisti peljali štiri do vrha naložene vozove mrličev proti Makošam, tri vozove mrličev pa proti Kotu. V vseh teh bojih je padel domobranci Može Franc.

20. aprila so komunisti začeli znova napadati Ribnico, a ta njihov napad je po svoji silovitosti daleč zaostajal za prejšnjim, iz česar spet lahko sklepamo, da so imeli v bojih prejšnji dan res občutne izgube. Sicer se jim je posrečilo, da so nekje med Gorenjo vasio in Reko porezali 20 metrov žične ovire in se potem s te strani skušali približati Ribnici, a domobranci so jim tudi tokrat temeljito posvetili z ročnimi granatami. Patrole, ki so šle za bežečimi komunisti, so našle za njimi samo nekaj stvari, ki so jih na divjem begu pometali proč, da jih ne bi preveč ovirale.

Po tem drugem napadu so komunisti sprevideali, da bo vsak nadaljnji poskus za napad na Ribnico brezuspešen in da jim ne bi prinesel drugega ko le ogromne izgube.

Ribničani pa so po teh bojih spet enkrat lahko videli, saj so sami občutili, kaj jim prinašajo rdeči »osvoboditelji«. To kaj lepo kaže zunanji videz Ribnice: Nekateri hiše so dobile po šest do osem min, ki so jih tako razdejale, da v njih zdaj ni mogoče več stanovati.

Pa tudi drugače se časi zelo spreminjajo: mislim glede bojnega duha in discipline na tolovajski in domobranci strani. Včasih so komunistične tolpe napadale z divjim vpitjem ob zvokih hreščočih harmonik, danes pa, kakor pripovedujejo ujetniki, komandanti in politkomisarji s samokresom v roki priganjajo svoje moštvo v boj. Groze jim tudi, da

jih bodo vse s strojnico pokosili, če se ne bodo pokorili njihovega povelju. A harmonika igra zdaj na domobranski strani in ustvarja razigrano razpoloženje, kakršnega komunisti niso mogli doseči z vsemi svojimi objubami in grožnjami.

Komunisti so napadli Ribnico z 18. divizijo (8., 9. in 10. brigado), 14 divizijo, ki je bila doživela hud poraz na Štajerskem in je, komaj 150 mož pobežnilo na Dolenjsko, ter z Dolenjskim odredom, ki je štel kakih 120 mož. Napadov pa se je udeleževala tudi »artiljerijska divizija«. Poleg tega pa je tam tudi en tank, oborožen z dvema strojnica-ma, ki je služil samo za to, da je »povzdigoval« moralo med tolovaji v boju pa ni posegal. Po pripovedovanju ujetnikov je Ribnico napadalo vsega skupaj 1.500 do 1.800 mož.

Kakšno je danes razpoloženje med tolovajskim moštvom, zgovorno dokazuje tudi naslednji primer: Očividci pripovedujejo, da se je v noči na 21. april uprl v Gorenji vasi nek tolovajski bataljon. Za kazensko vse moštvo tega bataljona (po številu 40 do 50 mož) zvezali in odpeljali neznankom, navzlic temu da so bili pod domobranskim ognjem in da je bilo med njimi že nekaj mrtvih in ranjenih.

Tudi 22. aprila je opazovalec videl neko tolovajsko skupino, ki je štela kakih 20 mož in ki so jo gnali zvezano proti Otavicom, naslednji dan pa od tod proti Žlebu, kjer so jih potem postrelili. Očividci pripovedujejo tudi, da se je med napadom na Ribnico v Gorenji vasi pokrilo v hiše kakih 50 tolovaje. Njihovi komisarji so to opazili in jih s samokresom v roki izgnali iz hiš, naslednji dan pa odpeljali v isto smer kakor prejšnje...

Izd tolovajske »ofenzive« na Ribnico je v celoti tale:

Iz povsem zanesljivih podatkov se vidi, da so komunisti v teh bojih izgubili okoli 300 mož. Ujetih je bilo 28 mož. Tolovaji so izgubili poleg tega tudi 2 topova, 12 strojin, 40 pušk in mnogo drugih stvari.

Ta njihov neuspeh jih je očividno razjezil. Svojo jezo so stresli nad vas Breže, ki so jo do tal požgali. Da to ni prav, se tudi dobro zavedajo, drugače ne bi dolžili otrok, da so vas požgali. Čudno pa je le, da je vas začela goriti na mnogih krajih istočasno. Otroci menda le niso bili tako dobro organizirani, da bi bili zmogni česa takega! Sicer pa, kaj bi dokazovali, kdo je požgal Breže, saj to vendar ni prva vas, nad katero so zapeli rdeči petelini...

Velik uspeh so domobranci dosegli tudi 23. aprila, ko so napadli tolovajske bunkerje pri Starem gradu nad Ortnekom. Komunistične tolpe so se bile to močno utrdile: na vsaka dva metra je stal bunker. Domobranci se tudi takšnih utrdb ne boje. Obkolili so jih od treh strani, jih naskočili in uničili. Tu jim je padlo v roke mnogo orožja in streliva. Našli so 28 mrtvih komunistov, kakih 20 pa so jih ujeti. Komunisti so morali imeti tudi mnogo ranjenecov, o čemer pričajo mlake krvi na tleh v cerkvi, ki stoji sredi utrdb.

Kaj so si tolovaji obetali od napada na Ribnico in a kakšnimi sredstvi je skušalo rdeče poveljstvo vlti svojim tolpam poguma ter volje do boja, priča govori, ki ga je 18. aprila pred napadom imela socialistična komunistka »XIV. divizije« v vasi Jurjevici. Dejala je:

»Dragi tovariši!

Prišel je toliko zaželjeni čas obračuna z ribniškimi Nemci in Domobranci. Oni še ne vedo, da jim bijejo zadnje ure njihovega življenja, oni ne slutijo, da je maščevalec pred njihovimi vrati in da se dviga nad njihovimi glavami njegova sekira.

Tovariši! Naš veliki tovariš Tito, vam je zaupal to častno nalogo, da v naskoku zavzamete našo Ribnico, kjer trpe v suž-

rojakov te otlipljive norosti sveto verjame.

En razlog več, da bodi naš boj komunistično prav zaradi tega strahotnega poneumljanja in zavajanja našega ljudstva še bolj neizprosni!

Lastna podoba

Komunistična Osvobodilna fronta doma in v svetu dan z dnem laže, da je vse slovensko ljudstvo enodušno zanjo. Blebota o ljudski volji, ki da se zavzema za samoučevanje, govori o »demokraciji« in »narodni oblasti« in kar je še podobnega.

Ker se mora, kakor sama priznava, po drugi strani nepretrgoma boriti z »izdajalci«, katerih je dan z dnem več in so celo vedno hujši, že to postavlja na laž vse ropotanje o tem, da ima ves narod za sabo.

Kako pa komunisti v resnici mislijo, o tem — in seveda tudi, kakšno je resnično razpoloženje slovenskega ljudstva do Osvobodilne fronte —, pa najbolj zgovorno priča njihova lastna podoba: statistika, ki jo je Osvobodilna fronta naredila glede ljudskega razpoloženja v Suhi Krajini, v najbolj siromašnem predelu naše domovine, ki bi morebiti zaradi zunanjih razmer moral biti za komunistem in za Osvobodilno fronto najbolj zrel. Ta statistika, ki je posnemamo po »uradnem komunističnem zapisniku«, pravi:

- Artmanja vas: 90% proti komunistom;
- Dobernice: 80% proti komunistom;
- Dobrava: 95% proti komunistom;
- Gorenja vas: 60% proti komunistom;
- Knežja vas: 95% proti komunistom;
- Korita: 95% proti komunistom;
- Krušni vrh: 90% proti komunistom;
- Mala vas: 100% proti komunistom;
- Rožempelj: 100% proti komunistom;
- Gornje Selce: 100% proti komunistom;
- Dolnje Selce: 98% proti komunistom;
- Vapca vas: 75% proti komunistom;
- Zagorica: 90% proti komunistom;
- Preska: 80% proti komunistom;
- Reva: 100% proti komunistom;
- Babna gora: 100% proti komunistom.

Zakaj Osvobodilna fronta teh vzpod-

budnih števil, te lastne podobe o razpoloženju slovenskega ljudstva ne objavi vsaj v »Slovenskem poročevalcu« ali v »kmečkem glas«, kjer baje prihaja »ljudska volja« do izraza v najčistejši obliki?

»Zavezniki«

Nemško lovsko letalstvo je zadnje čase tudi nad slovenskim ozemljem sestrelilo več ameriških letal. Ponekod so se posadke rešile ter se p padali spustile bodisi na naše, bodisi na »svobodno« ozemlje, kjer imajo oblast »zavezniški velikih demokracij«, rdeči Titovi banditi.

Vsa poročila iz krajev, kamor so padli ameriški rdeči Titovi letalci, se ujemajo v tem, da so ti Amerikanci, »zavezniki«, ljudi najprej vprašali, če so pri »zaveznikih? Kje nekih vprašali so jih, če so pri banditih. Kakor hitro so jim ljudje rekli, da ne, so bili zadovoljni in so čakali svoje usode. Če so zvedeli, da so na Titovem ozemlju, so jedro spraševali za najbližjo in najbolj skrivno pot do prve nemške vojaške postojanke.

Povsod niso imeli te sreče. Pri letalski bitki nad Krškim poljem 19. marca letos je več gorečih ameriških strojev treščilo na »svobodno« ozemlje. Tolovaji so svoje »zaveznike« ujeli in jih skušali prisiliti, da bi se jim pridružili. Ker tega niso marali — kaže, da rdeče »zaveznike« poznajo bolje kakor g. Churchill — so jih komunisti pobili. Tako usoda je pri St. Jerneju doletela ameriškega letalskega poročnika Reichsteja. Trije drugi ameriški letalci so se pri odskoku tam blizu ubili. Komunisti so jih do golega slekli ter jih — svoje zaveznike — pustili tako ležati, dokler se niso trupel usmislili kmetje ter jih prepeljali v mrtvašnico v St. Peter.

Blizu Postojne je sestreljen ameriški letalec padel med tolovaje. Ko so mu na vprašanje »Tito?« radostno pokimali, je prvega bandita pri prič ustrelil ter pobežnil k domobranski straži, ki se je že blizala.

In to naj bodo »zavezniki«!!!

nosti naši tovariši, ki polagajo vse upe v vas, da jih rešite. Izkažite se vredni tega velikega zaupanja našega velikega Tita in kaj je partizan. Ne glejte na žrtve, ker brez njih ni svobode, pojditte hrabro za svojimi tovariši komandanti in striite tej domobranski hidri glavo.

Bogato bo poplačana vaša zmaga in vaše žrtve, ker jaz vaša tovarišica predstavnica politične oblasti v naši hrabri narodno osvobodilni vojski, objubljam, da bo od vsakega posameznika ves plen, ki ga bo naplenil.

Ko vkorakate v Ribnico je vaša prva in najsvetejša dolžnost, da likvidirate vse vaše idejne sovražnike in to najpreje te proklete domobranci, ki so naši sovražniki št. 1, potem »farje« in naposled vse njihove simpatizerje. Če vam pri tem zmanjka municije, jih koljite z nožem ali pobijajte s puškinimi kopiti. Ne imete usmilenja z njimi, ker zavedajte se, da so nam edino le oni na poti do naše velike zmage. Četudi bi vam to vaši tovariši komandanti branili, jih ne poslušajte, ker to vam dovoljuje jaz predstavnica politične oblasti.

Jutri se bomo ovenčali s slavo in plenom vrnilo semkaj in bomo dostojno proslavili to našo največjo zmago.

Zivel naš veliki vojskovodja Stalin!

Zivel naš veliki tovariš Tito!

Zivela naša Narodno osvobodilna vojska!

Tovariši, »HURA« na Ribnico!

Stenografirano besedilo tega govora so našli pri nekem banditu, ubitem ob napadu na Ribnico.

O teh bojih in uspehih nazorno govori dnevniki slovenskega domobranc. Iz njega povzemamo naslednje zanimivosti:

18. 4. 1944. Nastop proti Novi Štifti. Tam je bila: Komanda mesta Ribnica, X. ljubljanska udarna brigada in 1 bataljon, ki je dodeljen X. brigadi. Po kratki, ostri borbi so se banditi umaknili skozi Lipovsko v Travno goro. Padlo je 21 tolovaje, 6 ujetih, ranjenici niso znani. Zaplenjeno: 8 strojnica, vojaška kuhinja, nekaj obleke ali boljše cunj. Tu so komunisti imeli zaprte 3 ženske in 1 fanta, ki smo jih potem privedli v Ribnico.

19. 4. 1944. Popoldne je bila s kočevskimi domobranci akcija v Blatih v Rakitnici. Ujetih je bilo 17 banditov — Primorcev. Ko smo se vračali v Prigrice proti Nemški vasi, so že začeli z napadom. Streljali so s topovi dva so imeli desno od Seljana v Mali gori, enega pri cerkvi sv. Frančiška, dva pa so ponoči pripeljali do Gorenje vasi. Topovski obstreljevanje (tudi težki minometalci) je trajalo do polnoči. Po polnoči pa so napadli s »pešadijo«. Najhujši napad je bil pri kasarnah, opekarni in pri kolodvoru. Fante so jih spustili do žice in šele potem streljali nanje, kar je imelo še večji učinek. Ko se je naredil dan, smo šli za njimi prvo Gorenjo vas. Boj od hiše do hiše. Ko pa smo prišli do konca vasi, so pa precej hitro bežali, da jih nismo mogli dohiteti. Isto se je ponovilo v Hrovčici.

20. 4. 1944. Drugo noč se je napad pričel šele ob 2 zjutraj. Zato je bil dveurni topovski napad tem hujši. Napad »pešadije« pa je bil slabši. Značilno za to je, da se je v Gorenji vasi uprl 52 Primorcev, v Bukovici pa 36. Te so navezali na vrvi in jih s pištolami in brzostrelkami gnali proti bunkerjem. Ko so se primerno približali, so odprli naši nanje iz strojnice ogenj. Uboga primorska raja je začela bežati, nanjo pa so streljali komunisti sami. Ranjene in mrtve so vlekli po cesti s seboj, ker so bili zvezani. Zjutraj pa je bil naš napad kakor prejšnji dan. Mi smo našli 44 mrtvih v dveh dneh, ljudje pa so pripovedovali, da so peljali v Rakitnico 5 voze, v Otavice 2 voza, skozi Dane 6 voz, Dol. Laze 3 voze mrtvih. — Do Gorenje vasi so prišli s tankom. Pri obračanju se mu je strgala veriga, da so ga morali riniti na Breg. V Sušjah in Brežah so mobilizirali 30 krav in 3 pare konj, da bodo z njimi odpeljali teke tanke iz Ribnice! IX. brigada, ki je šla iz Zapuž proti Novi Štifti, je bila napadena od VIII. brig. pod Sušjem. Pri Rokah je kom. mula stopila na mino, pri tem so bili mrtvi 3 tolovaji. Enemu je odneslo denarnico na bližnjo hrusko, drugi dan pa so dobili domobranci denarnico in kapo. Komandant, ki je vodil operacije, je ležal v Dol. Lazih na peči; prvič je prišel kurir s sporočili, da se »ta beli hudice« še ne mislijo vdati. Drugič pa je ves zasopljem prišel in dejal: »Nič ne bo, tovariš komandant, sedaj so te bele k... začele šele igrati harmoniko.«

V strelskih jarkih so domobranci prepevali in igrali harmoniko. Eden je prišel iz bunkerja s strojnico in na ves glas povabil tolovaje, ki so se bližali omrežju: »Tovariši, pridite bliže, vam bom nažgal čikele! Pri tem je izstrelil cel rafal.

V petek zjutraj so z 2 protitankovskimi topovima bežali skozi Laze. Za njimi je prišel tank ter izstrelil nekaj granat nanje. Pri tem je bilo toliko ranjenih, da so morali raztrgati zastavo z zvezdo, s katero so mislili vkorakati v Ribnico, da so lahko obvezali ranjence. — Samo ena mina je padla na bunker, ki pa ni naredila nobene škode. Precej poskodovana je cerkev, najbolj pa hiše komunističnih simpatizerjev. Padel je eden domobranc, dva pa sta tako hudo ranjena v nogo, da se je eden še tisti dan vozil s kolesom, drugi pa v soboto.

23. 4. 1944. Napad na razvaline Ortneškega gradu. Komunisti so imeli narjenih 57 podzemskih bunkerjev. Bila sta tu za obrambo 2 komunistična bataljona. Po 6 urnem boju so naši prisli na vrh. Podnadrednik B. F. je

zlezal na streho bunkerja in podil tolovaje iz njega: »Marš ven, propalce! Izdajalci ven!« — Padel je en domobranci pa pa je ranjenih.

26. 4. 1944. Zopet pohod. Boj se je pričel že v Zlebiču. Komunisti so se postopoma umakali proti Sv. Gregorju. V bojih ta dan je bilo ujetih 53 tolovaje, 32 pa ubitih. Ranjence pa so sproti odnašali s seboj (ranjenih smo dobili samo 7, ki smo jih pripeljali v Ribnico ter jim nudili zdravniško pomoč). Zanimivo dejstvo o vojaški in borbeni sposobnosti banditov je to, da je en sam narednik G. A. pred Sv. Gregorjem napadel skupino 70—80 komunistov, 12 jih je pri tem ujel, nekaj pa pobil. Vrnil se je v Ribnico na čelu spreveda ujetnikov, ki so peljali na voze ranjene tolovaje, za katerimi je šla kolona 21 zdravih ujetnikov.

Pri vseh 10 dnevnih bojih sta padla 2 domobranci, 8 pa je bilo ranjenih. V bojih ujetih komunistov je bilo 93, predalo se jih je 24. Dobili smo ogromno pušk in municije, na kilometre telefonske žice, nekaj telefonov, 2 poljski kuhinji (vojaški), 2 brzostrelki, preko 30 strojnica raznih vrst, uničena 2 topova, 3 konji in 2 muli zaplenjeni poleg tega pa še raznih aktov na kupe. Padel je komandant rdečega bataljona, 2 komandirja čete, komandant bataljona IX. brigade, 3 bataljonski kurirji, 1 brigadni kurir in 4 komunistke.

Tako je bilo pri Ribnici, pri Ortneku, pri Sv. Gregorju, pri Zužemberku, povsod, kjer trečijo rdeče tolpe ob slovensko domobranci vojsko. Stari komunistični zločinci si skušajo ohraniti glave s tem, da pošiljajo v boj prisilno mobilizirane s Primorskega in Gorenjskega, slabo oborožene, neizurjene in jih s strojnimi gonijo v prve rste. Sami so se umaknili iz brigad ter ustanovili »elitno« rdečo vojsko izbranec, 6 bataljonov VDV (Varnostne državne vojske), ki predstavljajo s svojimi tisočdvesto možmi poslednje jedro komunistične oborožene sile pri nas. Tem starim rabljem so dali vse dobro orožje, kar so ga še imeli, uporabljajo pa jih za telesno stražo vrhovnih poglavarjev Osvobodilne fronte, za ropanje in za ustrahovanje prisilnih mobilizirancev.

Toda vse preosnove, mobilizacije in koncentracije ne pomagajo nič. Tolovajstvo v naši pokrajini se nezadržno drobi in dobiva plačilo za svoje delo. O tem nam najbolj zgovorno pričajo številke, ki pravi, da so banditi od 1. apr. 1944 dalje imeli vsega 1151 ugotovljenih mrtvih, to je takih, katerih trupla so obležala na bojišču. Koliko so jih odpeljali, ni znano. Toda pri vsakem spopadu skušajo komunisti skriti vsaj nekaj voz mrtvih in so na primer za boje pri Ribnici in Velikih Laštah mobilizirali vozniče celo z Blok in iz Cerkljarske doline, da so jim vozili mrliče ter ranjence v skrivališča.

V istem času so komunistične tolpe izgubile še 508 ljudi: ugotovljenih ranjenecov, ujetnikov in pribežnikov. Če prištejemo tem številkam še izgube v zadnjih bojih pri Ribnici in jih skromno ocenimo na 300 mož, potem je »narodno osvobodilna vojska« od 1. aprila do danes izgubila vsega skupaj 1.900 mož. — Manjkajo pri teh številkah podatki o izgubah, ki so jih tolovaji imeli po 15. apr. na novomeškem in vzhodnodolenjskem področju.

Najzgovornejšo potrdilo teh številk je poročilo »Glavnega štaba Narodno osvobodilne vojske«, ki so ga dobili pri rdeči kurirki, ujeti blizu Laš. Poročilo pravi, da so rdeče tolpe pri zadnjih spopadih z domobranci imele »porazne izgube, vsega 1100 mrtvih in pogrešanih in da takih izgub komunistična vojska ne bo mogla prenesti...«

Novo prodajne cene za pivo

Šef Pokrajinske uprave v Ljubljani je izdal dne 27. aprila t. l. odločbo pod VIII/2-št. 3430/1 o novih prodajnih cenah za pivo. Cene piva stopijo v veljavo s 1. majem 1944 in so sledeče:

- Lir 630.— za 1 hl piva v sodih in
  - Lir 772.— za 1 hl piva v steklenicah.
- V teh cenah je vključen skupni prometni davek, državna in pokrajinska trošarina, dočim občinska trošarina in event. druge uvozne ali davne v ceni niso vpošteevane.
- Ker pa v mestu Ljubljani plača pivovarstva tudi občinsko trošarino v višini Lir 200.— za hektoliter, znaša tedaj cena za območje mestne občine Ljubljana
- Lir 830.— za 1 hl piva v sodih in
  - Lir 972.— za 1 hl piva v steklenicah.
- Delniška družba pivovarne »Union« Ljubljana

Enajsto »Svetovo« knjigo

Mehanika vsakdanjega življenja

bo lahko marsikdo uporabil kot pomozno knjigo za tehnična in mehanična vprašanja, saj so v njej takšna vprašanja razložena na kar moč preprosto in umljivo način. »Mehanika vsakdanjega življenja« razlaga zanimive in poučne pojave, ki jih človek srečuje vsak trenutek v svojem življenju; na slehernem koraku doma, na cesti, v vlaku itd. Lepo knjigo krasi tudi številne prepreste slike, ki pojasnjuje pisano besedo. S knjigo bo vsak bralec gotovo zadovoljen.

~ Naročite se na »Svet« ~

Naročniške cene so: broširane knjige 25 lir, za dijake 20 lir in vezane 40 lir.

St. Jernej, domovina 1000 domobrancev in njegove žrtve

V malokaterem kraju so možje in fantje tako splošno in takoj od začetka vstopili v domobranske vrste kot v St. Jerneju. Ze v Legiji, temelju današnjega domobranstva, jih je bilo lepo število (do 800), zdaj se je to število več kot podvojilo, tako da je domobrancev iz St. Jerneja zdaj blizu 1000. Vprav šentjernejski so s šentrupečani visoko dvignili ugled domobranstva s sijajno zmago v Kočevju.

In zdaj ni iz nobenega kraja toliko domobrancev. Skoraj polovica od njih je že poldrugo leto v boju proti komunistu in zalo se nanje lahko zaneseš. Predobro že poznajo komunistično taktiko in komunistične cilje, da bi se kdaj ydali!

Komunisti se sami pritožujejo, kako da so ljudje v tej fari tako proti njim. Kdo jih vendar hujska, da se tako zagrizeno bore proti njim? Odgovorjamo jim: lastna nasilstva — umori, ropi, požigi, rušenja, prekopavanje cest — so najboljša propaganda za domobrance.

Ko je Vale Maks o božiču na mitingu v St. Jerneju vprašal, zakaj vendar beže ljudje od njih v Kostanjevico in Novo mesto, mu je neki kmet odgovoril: »Zakaj pa ubijate nedolžne ljudi?« Prav taktat so jih ubili 12 v Mihovem in približno toliko v Brusnicah.

Kdo ne bi uvidel povsem, kar se je zgodilo 9. septembra 1943, da so vseh razvalin in ruševin krivi tolovaji. Delali so vseskozi dogovorno s savojci. Pa je o božiču govoril učitelj Zamljen Jože, ki se že dve leti potepa po gozdu in z ropi živi sebe in svojo družino, na trgu v St. Jerneju. Jezil se je seveda na Italijane, da bi si tako pridobil poslušalce. Kričal je: Italijani so požigali, kar je res, a so se ljudje kar zasmejali, ker je prav med njegovim govorom v neposredni bližini (lahko ga je grelo) gorela šentjernejska šola, v kateri je Zamljen učil precej let, in so jo ponoči zažgali tolovaji, pri čemer je seveda sodeloval tudi on sam. Enkrat so jo prišli minirati in trikrat zažigati, šele v četrtič je zgorela.

Občani tudi še niso pozabili, kdo je zažgal grad Tolstivrh, Vrhovo, Prežek, šolo v Orekhovici, samostan Pleterje, in niso pozabili, kdo je kriv, da so uničena še druga gospodarska poslopja po fari. Mirni prebivalci gotovo ne, ampak tolovaji, ki so se borili proti okupatorju. Niso ljudje pozabili na neumljive ukrepe, ko niso smeli hoditi niti iz vasi v sosednjo vas brez dovoljenja rdeče komande.

- 3. Vide Jože, rojen 17. 3. 1923, Dol. Stara vas 18. Padel v Kočevju.
- 4. Grubar Anton, roj. 2. 4. 1920, Dol. Stara vas. Padel v Kočevju.
- 5. Hrovat Janez, r. 6. 12. 1909, Ledča vas 10. Padel na Trški gori 13. 2. 1944.
- 6. Luštek Alojz, r. 9. 6. 1910, Ledča vas. Padel v Kočevju.
- 7. Goloblič Alojz, r. 20. 10. 1922, Ledča vas 13. Padel v Kočevju.
- 8. Rebselj Ignacij, r. 7. 8. 1915, št. Jakob. Padel v Kočevju.
- 9. Znidaršič Franc, rojen 1. 8. 1917, Groblje 7. Padel v Dolu pri Litiji v oktobru 1943.
- 10. Bizjak Franc, roj. 1911, bivajoč v Grobljah 50. Padel v Kočevju.
- 11. Cujnik Anton, r. 8. 11. 1924, Groblje 8. Padel v Kočevju.
- 12. Luzar Jože, r. 24. 2. 1913, Šmalčja vas 12. Padel v Kočevju.
- 13. Luzar Janez, r. 5. 5. 1915, Šmalčjajvas 12. Padel v Kočevju.
- 14. Hočevar Janez, r. 16. 7. 1920, Šmalčja vas 10. Padel v Kočevju.
- 15. Hočevar Jože, r. 14. 10. 1926, Vrh 11. Padel v Kočevju.

- 16. Bakše Franc, r. 21. 4. 1907, Razdrto 16. Ranjen pri Radečah in na posledično umrl v brežiški bolnišnici.
- 17. Martinčič Anton, r. 15. 5. 1913, Sela 9. Padel v Kočevju.
- 18. Zevnik Alojzij, r. 30. 4. 1915, G. Vrhpolje 25. Padel v Kočevju.
- 19. Spilar Ivan, r. 16. 11. 1920, Zvabovo 12. Padel v Kočevju.
- 20. Spilar Jože, r. 13. 4. 1913, G. Vrhpolje 38. Padel v Kočevju.
- 21. Zagore Ignac, r. 24. 7. 1911, G. Vrhpolje 39. Padel v Kočevju.
- 22. Pavlin Jože, 14. 3. 1924, G. Brezovica 4. Padel v Kočevju.
- 23. Golob Franc, r. 27. 1. 1917, Stran 18. Padel v Kočevju.
- 24. Vrtačič Franc, r. 10. 1. 1910, Pristavica 2. Padel v Kočevju.
- 25. Sintič Anton, Pristavica 1, r. 30. 3. 1924. Padel na Javorovici pri St. Jerneju.
- 26. Šketelj Janez, r. 2. 12. 1921, D. Gradišče 2. Padel v Kočevju.
- 27. Šketelj Martin, r. 9. 11. 1904, Razdrto 2. Padel v Novem mestu.
- 28. Penca Jože, r. 16. 8. 1923, D. Mokropolje 4. Padel v nov. 1943 pri Suhorju.

- 29. Znidaršič Martin, r. 13. 10. 1925, Gor. Stara vas. Padel 7. 4. 1943 v Kostanjevici.
- 30. Eršte Viktor, r. 21. 2. 1927, Polhovica. Po nesreči v Ljubljani.
- 31. Sever Jože, r. 17. 12. 1900, Stran. Padel pri Trebelnem 14. 4. 1944.
- 32. Mencin Ignacij, r. 24. 5. 1925, Drama. Padel pri Trebelnem 14. 4. 1944.
- 33. Godina Martin, r. 7. 11. 1911., Dol. Brezovica 11. Padel pri Suhorju v nov. 1943.
- 34. Sive Anton, roj. 18. 11. 1923, Groblje 6. Padel pri Suhorju v novembru 1943.
- 35. Zupan Janez, 6. 11. 1901, Javorovica 9. Padel v Kočevju.
- 36. Bakšič Alojzij, doma z Rake, r. 24. 8. 1922, stanujoč St. Jernej 1. Padel v Kočevju.
- 37. Dime Franc, doma z Rake, rojen 26. 9. 1917, stanujoč Groblje 28. Padel pri Suhorju v nov. 1943.
- 38. Klemnič Jože, doma z Leskova, roj. 1923, stanujoč St. Jernej 106. V boju pri St. Janžu ranjen in umrl v Celju v bolnišnici v okt. 1943.

39. Kukec Franc, doma z Rake, roj. 21. 1. 1921, stanujoč Groblje 24. Padel 16. 8. 1944 na Javorovici pri St. Jerneju. Kot legionarji pa so padli v boju s tolovaji:

- 1. Avsee Jože, r. 4. 3. 1909, Gor. Gomila 4. Padel 17. 9. 1942 na Tolstem vrhu. Prav tam in istočasno je padel
- 2. Fabjan Martin, r. 12. 4. 1920, Čadreja št. 12.
- 3. Pavlin Franc, r. 16. 11. 1909, Gor. Vrhpolje 19. Padel 13. 5. 1942 pri Gaberjih. Njegov brat
- 4. Pavlin Janez, r. 10. 12. 1905, Gor. Vrhpolje 19, je bil težko ranjen ob tolovajskem napadu na Pleterje 20. 2. 1943 in je umrl v Krškem v bolnišnici.
- 5. Zagore Janez, r. 15. 12. 1900, Gor. Vrhpolje 21. Obstreljen na Tolstem vrhu in 13. 10. 1942 umrl v novomeški bolnišnici.
- 6. Gorišek Franc, r. 3. 12. 1922, Stran 15. Padel na Prekopi 13. 10. 1942.
- 7. Rebselj Karel, r. 1916, št. Jakob 2. Padel 19. 2. 1943 v Pleterjih.
- 8. Bakšič Franc, r. 2. 7. 1916, Brezje. Padel v Pleterjih 20. 2. 1943.
- 9. Gorenc Janez, r. 10. 3. 1919, Groblje 38. Padel na Suhorju v juniju 1943. Istotam in taktat so padli:
- 10. Kovačič Ludvik, r. 10. 8. 1923, Vrh 2.
- 11. Znidaršič Franc, r. 24. 10. 1925, Šmalčja vas 17.
- 12. Miklavčič Franc, r. 1. 7. 1921, G. Brezovica.
- 13. Lešnjak Jože, r. 22. 8. 1925, št. Jernej 70 in
- 14. Kovačič Jože, r. 1. 2. 1914, Drama št. 14.
- 15. V Mihovem sta padla 12. 12. 1942 Gorišek Anton, r. 5. 6. 1918 z Gor. Brezovice in
- 16. Rajer Jernej, r. 24. 8. 1902 na Razdrtem, bivajoč Vrh 20.
- 17. Hudoklin Franc iz Gor. Stare vasi je padel 25. 10. 1942 pri Kostanjevici.
- 18. Pušavec Jože s Trške gore, bivajoč v St. Jerneju 87. Padel v Grčaricah.
- 19. Goloblič Anton, doma z Rake, r. 17. 1. 1921. Padel v Gor. Stari vasi 25. 5. 1943.
- 20. Zidaršič Alojzij, r. 9. 6. 1905, St. Jernej 74. Padel v Grčaricah.
- 21. Suštaršič Jože, r. 2. 9. 1923, Zapuže 3. Padel v Grčaricah.
- 22. Dime Alojzij, doma z Rake, Padel 13. 10. 1942.

Pušave Jože   Zidaršič Alojzij   Cujnik Anton   Pungercar Jože   Bakše Franc   Pavlin Franc

Sintič Anton   Goloblič Alojzij   Lešnjak Jože   Penca Jože   Zagore Ignacij   Bakšič Alojzij

Bizjak Franc   Šketelj Martin   Gorišek Franc   Zevnik Alojzij   Avsee Jože   Grubar Anton   Spilar Jože   Vide Jože   Dime Alojzij   Godina Martin

Golob Franc   Kovačič Jože   Pavlin Jože   Dime Franc   Luštek Alojz   Gorišek Anton   Luzar Janez   Gorišek Stanko   Kovačič Ludvik   Cekuta Franc

Dobro še pomnijo, kako so jih vlačili na »zaslišanja« v gozdove nad Mihovo, pozneje v Mihovo, Gaberje, Vodenice, Vrhpolje, v zapore na Brezovico... Se žive fantje in možje, ki nosijo na sebi znake mučenja. Čeprav je bilo tako strogo zabičano, da ne smejo nikomur govoriti, kaj so pretrpeli, so marsikomu vendarle zaupali. Slavni Zemljan je bil sam zraven, ko so na Javorovici na razbeljeni peči cvrli tri možje iz St. Jerneja.

Ljudstvo še ni pozabilo, da se mnogi najboljši iz gozdov niso več vrnili in se tudi ne bodo, ker jih je OF popolnoma osvobodilac.

Dobro poznamo pri nas komuniste po njihovih žalostnih sadovih, zato je odpor tako močan. Z njimi simpatizirajo le tam, kjer jih še premalo poznajo. Tu pri nas pa imajo že toliko zločinov za sabo, da se zanje navdušujejo le še znanj postopači, delomržeži in taki, ki si obetajo iz komunistične zmage gradove, pa ne vidijo, da so jih komunisti že vse požgali. Zato je odpor tako močan kot malokje.

Zrtve Osvobodilne fronte ima naša fara zelo veliko, točno je težko povedati, ker je nemogoče ugotoviti, kdo je padel po tolovajih, a se število pobitih že približuje 250. Najbolj nam je hudo za one, ki so padli v boju proti komunistu. Teh je znanih 60. Največ jih je pač padlo v Kočevju, kjer so bili v 3. četli skoraj sami šentjernejski. Kot domobrancev so padli:

- 1. Gorišek Stanko, Dol. Stara vas 32, roj. 9. 8. 1922. Padel 2. 10. v Kostanjevici.
- 2. Pavlič Franc, roj. 10. 9. 1921 v Dol. Stari vasi. Padel 2. 10. v Kostanjevici.

Hočevar Janez   Rebselj Karel   Znidaršič Franc   Hudoklin Franc   Znidaršič Franc   Pavlin Janez

Pavlič Franc   Gorenc Janez   Rebselj Ignacij   Luzar Jože   Martinčič Anton   Vrtačič Franc

Fabjan Martin   Hočevar Jože   Znidaršič Martin   Eršte Albin   Šketelj Janez   Klemnič Jože

To so žrtve iz St. Jerneja v boju proti komunistu. Številne so. Padli so najboljši fantje, trije izmed padlih pa so celo družinski očete. Hudi so bili boji na Suhorju, v Pleterjih, Kostanjevici, od St. Janža do Litije... najhujše je bilo v Kočevju. Povsod so hrabri in zavedni šentjernejski fantje hrabro posegali v boje in s svojim junaškim vedenjem odločilno vplivali na srečen izid borbe. Čeprav so tolovaji povsem izropali njihove domove in preganjali njihove svoje, niso klonili, temveč so se še bolj zagrizeno borili proti uničujočemu sovražniku. Kako so jih komunisti vabili na domove ob badoljevski izdaji, češ da jim vse odpuste (kaj pa?), a se ni podal nihče — vsi so šli naprej v boj in so pritegnili še nove. Svoji padli za njimi žalujejo, a ne obupujejo, temveč junaško prenašajo to žrtve. Ponosni so nanje etarši, bratje in sestre. Rajši vidijo, da so padli, kot bi se borili na strani komunistov.

Za vse žrtve, ki jih je St. Jernej dal za zmago domobranstva, je dobil oboroženo varstvo med prvimi kraji na Dolenskem. Dne 11. aprila so prišli v St. Jernej domobrancev in se tu za stalno naselili. V nedeljo, 16. aprila, je bilo prvo protikomunistično zborovanje. Zbralo se je ogromno ljudstva. Komendant mesta Kostanjevice je imel govor. Povedal je nekoliko zgodovine, povedal kaj so domobrancev in kaj hočejo, obljubil zasluženo plačilo zlasti terencem, raznim kurikam in mladim pionirjem. Med prededki je igrala godba iz Kostanjevice.

Spet se je obnovilo redno življenje, za kar se moramo zahvaliti neustrašnim borcem-domobrancev. S popolnim zaupanjem gledamo v bodočnost in smo prepričani, da vse številne žrtve niso bile zaman. Nam so poročstvo vse lepše bodočnosti.

ZUNANJE POLITIČNI CILJI KOMUNISTIČNE OSVOBODILNE FRONTE

Osvobodilna fronta — orodje sovjetskega imperializma; njen cilj — po komunistični revoluciji priključiti slovensko ozemlje boljševiški Rusiji

Sredi maja bo izšla knjiga »Črne bukev o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu. Knjiga bo eno najpomembnejših domobraskih del v novejši slovenski politični zgodovini.

Knjiga vsebuje izbor dejstev in dokumentov, katerih namen je neizpodbitno dokazati, da je tako imenovano »slovensko narodno-osvobodilno gibanje«, ali »Osvobodilna fronta« kot del »Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije« bilo in je dočela komunistično ter istovetno s »Komunistično partijo Slovenije« — in po njej s Kominterno — z njenimi načrti, njenimi cilji, torej istovetno s cilji sovjetskega imperializma v Evropi.

Dokazi za to so nastanek, razvoj, vodstvo in delo Osvobodilne fronte na slovenskem ozemlju. Ti dokazi so v knjigi podprti z uradnimi izjavami vodilnih osebnosti iz Izvršnega odbora Osvobodilne fronte ter Centralnega komiteta Komunistične partije Slovenije in pa s fotografiranimi posnetki dokumentov iz raznih arhivov Osvobodilne fronte ter Komunistične partije Slovenije.

Vse to dokazuje, da je dejanski namen Osvobodilne fronte bil boljševizacija slovenskega naroda — še pred koncem sedanje vojne.

Drugi namen izbora dejstev in dokumentov je dokazati, da je komunistično »slovensko narodno-osvobodilno gibanje« ali »Osvobodilna fronta« bilo protislovensko, njegov cilj pa uničenje slovenskega naroda, ki se je boljševizaciji upiral.

Prvi dokaz za to je dejstvo, da so se oboroženi oddelki Osvobodilne fronte leta 1942 in 1943 borili izključno proti slovenskemu ljudstvu, bodisi tako, da so sami pobijali slovenske ljudi in uničevali slovensko narodno imetje, bodisi da so po načrtu izvajali strašne represalije savojskega okupatorja nad lastnim narodom.

Drugi dokaz je dejstvo, da je komunistična Osvobodilna fronta od svojega nastanka dalje pri svojem boju proti slovenskemu narodu sodelovala s cesarsko italijansko vojsko, kar se je dočela jasno kazati od sreda leta 1942, to je, odkar je bilo slovensko ljudstvo med dvema ognjema prisiljeno, da je v obupu seglo po samoobrambi proti komunizmu.

Ta dokaza sta podprta z nešteti dejstvi, listinami in slikami.

Knjiga pomeni nekako nadaljevanje, še bolj pa dopolnilo brošure »V namestu OF«, ki je izšla februarja 1943. Nadaljevanje v toliko, v kolikor navaja dejstva in dokazila, ki jih v prvi knjigi ni bilo moči ali pa ni bilo dovoljeno objaviti.

Končni cilj te knjige je z dejstvi razkrinkati enega največjih zločinov, ki jih je komunisten nad kakim evropskim narodom zagrešil, ki je pod krinko »narodno-osvobodilnega« boja skušal izvesti komunistično revolucijo ter boljševizacijo vsega našega življenja in tako pripraviti tla za priključitev slovenskega ozemlja sovjetskemu političnemu sklopu. S tem je komunistem povzročil slovenskemu narodu ogromno škodo, tvarno in duhovno škodo in ga prisilil, da se mora danes z vsemi sredstvi, ki jih more dobiti, boriti ne za kake politične cilje, temveč za ohranitev gola življenja.

Tisoči in tisoči mrtvih Slovencev, razdejana domovina, padec v kulturne ter gospodarske razmere pred sto leti, uničenje nenadomestljivih stvarnih dobrin ter kulturnih spomenikov, državljanska vojna ter iz nje izviraajoči razdor in oslabevit naše narodne sile — to so dejstva, s katerimi slovenski narod danes pred vsem svetom obdoljuje komunizem, njegove domače in tuje voditelje ter vse tiste, ki so komunistično delovanje na slovenskem ozemlju podpirali, zagovarjali ali opravljevali.

Vse izjave in dokazila, ki jih delo navaja, so posnjeta po izvirnih dokumentih, ki so javnosti na razpolago. Vse je podprto z navedbo časa ter imen.

Iz tega zanimivega dela prinašamo v naslednjem poglavju, »Slovenska osvobodilna fronta, orodje sovjetskega imperializma«, ki se glasi:

Tako imenovano »slovensko narodno-osvobodilno gibanje«, ki si je naredilo ime »Osvobodilna fronta«, je začelo v slovenski javnosti nastopati po vstopu Sovj. Rusije v sedanjo svetovno vojno. Skoraj gotovo je, da je bilo tudi šele tedaj ustanovljeno. Voditelji tega gibanja vsaj v prvem letu njegovega obstanka niso nikoli trdili, da bi se bilo ustanovilo prej. S to trditvijo so začeli prihajati šele tedaj, ko so se iz slovenskih narodnih krogov začeli oglašati občutki, da Osvobodilna fronta ni slovensko narodno gibanje, da je bila ustanovljena na zapoved iz tujine in da se borì za tuje, namreč za sovjetske koristi. Šele tedaj so prvaki Osvobodilne fronte začeli po svoji propagandi razglašati, da se je gibanje ustanovilo v aprilu 1941, takoj po razpadu Jugoslavije.

Drži pa, da so se oborožene tolpe v okviru Osvobodilne fronte začele snovati šele po vstopu Sovjetov v vojno. »Navodila komandantom, politkomisarjem in komandirjem«, ki jih je vrhovno poveljstvo »narodno-osvobodilne vojske« dalo dne 11. junija 1942, pravijo namreč:

»1. julij (1942) je prva obletnica ustanovitve slovenske narodno-partizanske vojske. Mislite že sedaj na dostojno proslavo...«

In ena izmed komunističnih programskih pesmi, ki jih je vrhovno poveljstvo rdečih tolp izdalo v zbirki »Slovenske partizanske pesmi« junija leta 1942, pravi glede začetka »osvobodilnega boja« v slovenskih krajih takole:

»Naglo puško smo zgrabili in odločno z doma šli, ko sovjetski so junaki skupni boj oklicali...«

Pa naj bo z ustanovitvijo tako ali tako, drži namreč, da je Osvobodilna fronta začela s svojim delom šele po vstopu Sovjetske Rusije v vojno in da se je ustanovila tedaj, ko je bilo že dočela jasno, da pojde Sovjetska Rusija v vojno.

Ustanovitev OF - na zapoved iz Moskve

Slovenska Osvobodilna fronta je bila, kakor pričajo uradne izjave njenih prvakov, ustanovljena na pobudo Komunistične partije Slovenije. Komunistična partija Slovenije je po istih izjavah bila ves čas vodilna in poveljavna sila Osvobodilne fronte. Vse delo Osvobodilne fronte je potekalo po načrtih Komunistične partije Slovenije ter v skladu z njenimi socialnimi in političnimi cilji. Ti cilji so znani, znana je pa tudi povezanost sleherne komunistične stranke na svetu s Komunistično internacionalo ter popolna odvisnost vsake komunistične stranke od navodil Kominterne.

Zaradi tega je več kot jasno, da Komunistična partija Slovenije tako važnega sklepa, kakor je bil sklep o začetku oborožene vstaje v okviru Osvobodilne fronte ter o začetku komunistične revolucije v deželi, ki leži v srcu Evrope, ni mogla sprejeti na svojo pest, temveč je to storila na zapoved iz Moskve.

Danes ni treba dokazovati, da je Kominternina z vsemi svojimi ustanovami ter s svojim ciljem, svetovno revolucijo, samo orodje sovjetskega imperializma, ki mu gleslo o svetovni revoluciji služi za krinko, pod katero naj bi uresničili svoje politične, osvojevalne namene.

Kakor pričajo razni politični dogodki v letu dni nazaj, si je sovjetski imperializem v sedanji vojni zastavil točne cilje, ki jih hoče doseči. Določil je meje, do koder mora po sedanji vojni segati politična oblast Sovjetov.

Ker je ta pri uresničevanju omenjenih svojih načrtov vsaj uradno kolikor toliko vezana na svoje sedanje zaveznike in se mora ozirati na njihove cilje in načrte, skuša doseči svoje namene s politiko dopolnjevanj dejstev. Še pred vrojško odločitvijo v sedanji vojni hoče namreč na ozemljih, ki jih ima za svoje bodoče vplivnostno področje, ustvariti tako politično stanje, spriču katerega bi bila potem možna ena sama odločitev, namreč: vključitev teh pokrajin v državni sklop Sovjetske Zveze.

Ta svoj namen — ustvaritev dopolnjevanj dejstev — je Sovjetska Rusija skušala in še skuša doseči po komunističnih strankah na teh ozemljih. Te so takoj tedaj, ko se je Rusija odločila za poseg v sedanjo svetovno vojno, dobile od Kominterne zapoved, da ob začetku vojne začno z oboroženimi vstajami na svojem področju.

Neumno bi bilo misliti, da so Sovjeti s tem vojaško brezupnim in jalovim nastopi v oddaljenem zaledju pravega boljševiča hoteli vplivati na potek pravih bojev. Morda je to bil prostanski namen. Poglavitni namen je bil v teh deželah zaneti komunistično revolucijo, spraviti s polji vse nasprotnike boljševizma in boljševiškega imperializma ter ustanoviti »komunistične« ali »svaj levičarske« vlade. Te vlade bi Sovjetska zveza potem ob ugodni priliki uradno priznala, one pa bi — spet ob ugodni, iz Moskve nakazani priliki — po načelih »demokracije« ter »samoodločbe narodov« izglasovale politično priključitev teh pokrajin k Sovjetski Rusiji.

Politični razvoj »Profitašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije«, katerega sestavni del je slovenska Osvobodilna fronta, njegova sprememba v »zakonodajno teloc ter v vlado« »maršalca Tita«, in pa dosedanje stališče Sovjetske Rusije do te vlade nazorno dokazujeta resnično te trditve.

Sovjetski prvaki in prvaki Kominterne so vedeli, da predstavljajo komunistične stranke v deželah, ki naj bi prišle v sovjetsko politično območje, le nezatno manjšino. Vedeli so, da so vsi ti narodi, naj žive v takem ali takem političnem položaju, iz prepričanja in zaradi svojih osnovnih koristi tem načrtom nasprotni. Plašila je te narode, med drugim zgovorna usoda Baltijskih držav, Finske in Poljske. Bilo je jasno, da komunistične stranke pri njih ne bodo uspеле, če bi nastopile s svojim pravim programom, z revolucijo.

Zaradi tega se je Kominternina odločila za drugo pot. Te narode je bilo treba najprej pridobiti za oboroženo vstajo pod krinko »narodno-osvobodilnega boja« proti »okupatorjem« in proti domači »reakciji«, to je proti tistim silam in skupinam, ki so v vstaji videli jalov zamor lastnega naroda.

»Narodno-osvobodilni boj« so začele in vodile komunistične stranke pri nekaterih narodih. Zanj so z različnimi sredstvi pridobile tiste politične skupine, ki so bile same po sebi levičarske, ali pa so jih komunisti razkrojili, da so v njih vodili oni.

Ker so komunisti bili v teh deželah v manjšini, so pri organizaciji »narodno-osvobodilnega gibanja« uporabili svojo staro taktiko, namreč taktiko političnih zvez, ki so jo pred sedanjo vojno s pridom preskusili n. pr. v Španiji in Franciji pod imenom »judskih front«. V bistvu komunizma in bistvu njegove taktike je, da mora v takih političnih zvezah, četudi je v manjšini, najprej na tihem voditi, sčasoma dobiti v njih vsa beseda, nadzorstvo in oblast, medtem druge zaveznike razkrajati in pridobivati njihove množice zase; ko pa je dovolj močan in utrjen, vse zaveznike voditelje prisiliti, da vstopijo v komunistično stranko, ali pa se jih iznebijo.

Da je to res, nam dovolj zgovorno priča usoda španskih anarhistov in socialistov v španski ljudski fronti, nič manj pa usoda zaveznikov komunizma v slovenski Osvobodilni fronti, o čemer bo govora pozneje.

Prav politični razvoj slovenske Osvobodilne fronte, če ga primerjamo ob španskem zgledu, nazorno in razločno kaže, da so bila vsa »narodno-osvobodilna« gibanja organizirana po navodilih in preskušanih receptih iz Moskve.

Tudi ni golo naključje, da se je cela vrsta vodilnih ljudi v slovenski Osvobodilni fronti šolala v španski državljanski vojni. (Tako na primer glavni organizator rdečih tolp na slovenskem ozemlju dr. Aleš Baebler ter eden največjih krvolokov slovenske »narodno-osvobodilne vojske« Stanko Semič-Daki, zdaj poveljnik rdečih »brigad«.)

Posebno zagrizeno, načrtno in temeljito je to prizadevanje Kominterne, to je Sovjetov, bilo na slovenskem ozemlju. Iz tega je očitno, da je boljševizem Slovenijo za zdaj določil kot skrajno zahodno točko področja, ki bi ga rad v tej vojni dobil. Zaradi tega je skušal pogoje za boljševizacijo najprej in dočela pripraviti tu. Kar leži ozemlja med Slovenijo in Rusijo, bi potem, ko bi bila izvedena socialna in politična boljševizacija pri nas, samo padlo v naročje sovjetskemu imperializmu ter vsem njegovim socialnim in drugim posledicam.

V tem je načrt podoben sovjetskimi nakleptom za boljševizacijo vse Evrope leta 1936, ko bi bila morala najprej postati rdeča Španija, pa bi se potem zrahlovalo vse, kar je med njo in med Rusijo.

Boj za boljševizacijo Slovencev

Ki se je v vsej Evropi začel najprej, je bil tako zagrizen in krvav iz dveh razlogov. Prvi si je Kominternina boljševizacija tega ozemlja, ki naj bi Sovjetom služilo kot drugi dostop na Sredozemsko morje, če bi odpravdale Dardanele, zastavila za trenutno poglaviti cilj v Srednji Evropi. Drugič pa je ta boj tako silovit zaradi tega, ker je malokatera srednjeevropska dežela po svojem duhovnem izročilu, svojem socialnem ustroju ter po svoji krščanski omiki komunizmu in njegovim ciljem že sama po sebi tako nasprotna.

Ko je slovenski narod videl, da hoče Komunistična partija Slovenije pod krinko »narodno-osvobodilnega boja« izvesti na slovenskem ozemlju socialno revolucijo, da bi z njeno pomočjo Slovence privedla pod oblast Sovjetov, se je tem prizadevanjem uprl. Če bi bilo to gibanje res narodno, kakor je trdilo, bi bilo tedaj odnehalo, ko je videlo, da narod svojega samomora noče.

Toda Osvobodilna fronta tega ni storila, temveč je rajši začela neumiljen in neizprosno boj proti slovenskemu narodu, zanetila med Slovenci državljansko vojno, usmerila vsa svoja oborožena prizadevanja izključno proti slovenskemu ljudstvu in njegovemu gospodarskemu obstanku, se zvezala s cesarsko italijansko vojsko ter dogovorno z njo pripravila lastnemu narodu gorje, kakor ga ni doživel v tej obliki noben narod v Evropi.

Prav ta neodoljivost komunističnih tolpe v uničevanju slovenskega naroda, ki se ni pustil boljševizirati, dokazuje, da je bilo vse delo Osvobodilne fronte, ki jo lahko istovetimo s Komunistično partijo Slovenije, zapovedano in vodeno iz tujine.

Da sta nastop in delo slovenske Osvobodilne fronte bila zapovedana iz tujine, to je iz Sovjetske Rusije, je bil cilj Slovence Osvobodilne fronte bil s pomočjo oborožene vstaje izvesti na slovenskem ozemlju socialno revolucijo ter tako privedi Slovenijo v državno območje Sovjetske Rusije, pričajo nedvoumno, lahko rečemo uradne izjave njenih prvakov in voditeljev ter drugi neizpodbitni dokazi, ki jih navajamo v naslednjem.

Boris Kidrič, tajnik Centralnega komiteta Komunistične partije Slovenije ter hkrati tajnik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, torej najboljši odločujoči človek v obeh ustanovah, je v brošuri »Dve leti Osvobodilne fronte« aprila 1943 zapisal med drugim:

»Na temelju analize Centralnega komiteta KP Jugoslavije je KP pravilno slutila, da bo fašistična Nemčija v kratkem napadla Sovjetsko zvezo. Zato ji je bilo tudi jasno, da bo skoraj napačil čas, ko bo oborožena akcija proti okupatorjem moralno in tvarno možna. KPS je zaradi tega že v prvem razdobju Osvobodilne fronte pripravljala osnovne tehnične, organizacijske in kadrovske pogoje za nastop slovenskega partizanstva. Ko je fašistična Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, je napačila druga perioda slovenskega osvobodilnega gibanja — razdobje izrazitega množičnega poleta Osvobodilne fronte in oborožene akcije slovenskega partizanstva... Napoved ustanovnega sestanka Osvobodilne fronte, da sta usoda in bodočnost slovenskega naroda kar najtesneje povezani z usodo in bodočnostjo Sovjetske zveze, je postala živo spoznanje.

»Ustanovni sestanek Osvobodilne fronte se je na predlog Komunistične partije Slovenije zedinil v naslednjih točkah:

3. »Da sta usoda in bodočnost slovenskega naroda kar najtesneje povezana z usodo in bodočnostjo velikega ruskega naroda ter vse Sovjetske zveze.«

»Deloc, organ Centralnega komiteta Komunistične partije Slovenije je v novembru 1942, in sicer v št. 5, priobčil članek »ZSSR in slovenski narod«. Članek je napisal S. K., to je Boris Zihari, član Centralnega komiteta Komunistične partije Slovenije. V njem pravi:

»Navedila tovariša Stalina so bila močeno orožje v rokah slovenskih komunistov v njihovem boju za resnično ljudsko in resnično slovensko pot k osvoboditvi...«

OF - naslednica Društva prijateljev Sovjetske zveze

Iz uradnega zapisa o konferenci, ki jo je Komunistična partija Slovenije imela od 5. do 8. julija 1942, je razvid-

no, kakšno vlogo je pri snovanju in delu Osvobodilne fronte igralo »Društvo prijateljev Sovjetske zveze«. Ta organizacija spada uradno v sklop ustanov, ki so podrejene neposredno Komunistični internacionali v Moskvi. Boris Kidrič je na tej konferenci glede tega dejal:

»Že sama udeležba na ustanovnem sestanku Osvobodilne fronte dokazuje, da je Osvobodilna fronta neposredno nadaljevanje »Društva prijateljev Sovjetske zveze«. »Društvo prijateljev Sovjetske zveze« je bilo osnovano na pobudo KPS zato, da bi težnje... po naslonitvi na Sovjetsko zvezo dobile svoj jasen organizacijski izraz.«

Josip Vidmar, predsednik slovenske Osvobodilne fronte, je glede tega v brošuri »Klepete in lažice«, ki je izšla junija 1943, zapisal:

»Že »Društvo prijateljev Sovjetske zveze«, iz katerega se je Osvobodilna fronta razvila, je bilo ustanovljeno na pobudo Komunistične partije.«

»Društvo prijateljev Sovjetske zveze«, to je po priznanju tajnika Komunistične partije Slovenije in predsednika Izvršnega odbora Osvobodilne fronte poznejša Osvobodilna fronta, je imelo pred razpadom Jugoslavije najtesnejše zveze s sovjetskimi poslaništvom v Beogradu. Kakor piše isti S. K. v prej omenjenem članku, je svetnik sovjetskega poslaništva v Beogradu Patrikijev 5. aprila leta 1941, na predvečer vstopa Jugoslavije v vojno, za slovo sprejel zastopnika »Slovenskih kulturnih delavcev«, to je zastopnika »Društva prijateljev Sovjetske zveze« in mu dejal:

»My Slovencev nikogda ne zabudem! — Mi na Slovence ne bomo nikdar pozabili!«

Res, Sovjeti na Slovence niso pozabili, o tem nam je dokaz Osvobodilna fronta, za katere ustanovitev so bila dana navodila omenjeni večer v sovjetskem poslaništvu.

V »Delcu« je »Krištof« — s pravim imenom Edvard Kardelj, član Centralnega komiteta in delegat slovenske Osvobodilne fronte v »Antifašistični zvezi narodnega osvobodjenja Jugoslavije«, v št. 5 iz novembra 1942 napisal članek »Druga fronta«, v katerem pravi med drugim:

Podpora Sovjetov Osvobodilni fronti

»Na čelu tega boja je nedvomno Sovjetska zveza sama. Njen neprestani boj za priznanje osvobodilnih gibanj in zatiranih narodov in njena neprestana politična podpora tem gibanjem je prava oblika njene borbe proti prikritim oporiščem fašističnih imperialistov. Na tej liniji je tudi podpora, ki jo uživa s strani Sovjetske zveze slovensko osvobodilno gibanje v Osvobodilno fronto na čelu podpora, ki je prinesla... OF prva mednarodna priznanja.«

Predsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Josip Vidmar, eden izmed ustanovnikov »Društva prijateljev Sovjetske zveze«, je za drugo obletnico Osvobodilne fronte napisal brošuro z naslovom »Beseda o Osvobodilni fronti«. Na strani 7. tega episa pravi takole:

»A vloga Komunistične partije med nami ni bila samo notranjepolitična, temveč je imela tudi zunanjepolitičen pomen. Komunistična partija Slovenije je stranka z enakim programom, kakor ga ima vladajoča stranka v Sovjetski zvezi. Naravno je, da je njeno delo med nami vzbudilo zanimanje v vladajoči stranki v SSSR in s tem tudi v državnem vodstvu Sovjetske zveze. In kaj potem pomeni za nas zanimanje in celo naklonjenost največje vojaške velesile... čuimo že danes, a še vse drugače bomo, o tem smo trdno prepričani, to naklonjenost čutili pri mirovnih pogajanjih, pri katerih se bo naša narodna usoda dokončno urejala za dolgo bodočnost...«

Toda Osvobodilna fronta je šla v svojem programu še dalje in se je dotaknila še širšega, slovenskega vprašanja ter izjavila, da »stremi k povezanosti slovenskih narodov pod vodstvom velikega ruskega naroda... S tem določilom je opredeljena vsa narodna osvobodilna volja Osvobodilne fronte...«

Ko je Boris Kidrič na omenjeni konferenci Komunistične partije Slovenije govoril o potrebi, da je slovensko »narodno-osvobodilno gibanje« povezano z razvojem komunističnega gibanja drugod po Evropi, in da morajo zaradi tega slovenski komunisti biti previdni, da ne bi ekakali iz ojnje ter prehitevali razvoja. Dejal je dobesečno:

»Če ne bomo preskakovali faz, bomo dosegli, da Sovjetska zveza razglasi po svetu, da je to vojna za sovjetiziranje sveta. Sledil bo zlom fašistične fronte, nevtiralizacija Anglije in Amerike. Razvoj teh elementov demokratične revolucije drugod se ni tako daleč kot pri nas... Tudi ne smemo tvegati tega, da gremo s pogoji revolucije tako daleč, da se izoliramo od celotnega profitašističnega gibanja na svetu.«

Čemu ta previdnost in čemu ti oziri, če je slovensko »narodno-osvobodilno gibanje« res nastalo zgolj zaradi čimprejšnje osvoboditve slovenskega naroda?

In zaključne besede na konferenci komunistične partije Slovence v juliju 1942 — napisal jih je Kidrič — so se glasile:

»Kakor se nismo ustrašili vseh težav pri izvrševanju nalog, ki nam jih je za vojaškem področju stavljal Partija, tako se ne bomo ustrašili teh, ki si jih postavljamo danes. Izvršili jih bomo, če bo neomajno zaupali našemu vodstvu, če bomo zaupali Komunistični internacionali in njenemu spretnemu komisarju antifašistu Juriju Dimitrovu, če bomo neomajno zaupali velikemu strategu in voditelju narodov tovarišu Stalnu.«

do Kominterne, od poslušnosti do sovjetskega diktatorja Stalina.

Človek, ki je poldrugo leto imel popoln vpogled v vodstvo slovenske Osvobodilne fronte, pripoveduje o odvisnosti Osvobodilne fronte od Sovjetske Rusije in njene politike takole:

»Slovenski komunisti so dobivali navodila naravnost iz Rusije že pred ustanovitvijo Osvobodilne fronte. Neposredno zvezo z Moskvo je imelo »Društvo prijateljev Sovjetske zveze«, ki je bilo tipično orodje v rokah komunizma. Poleg teh zvez je bila še posredna zveza preko sovjetskega poslaništva v Beogradu.

Po navodilih, ki so jih komunisti dobivali iz Moskve že pred razslomom Jugoslavije, so bili točno poučeni o tem, kakšen razvoj naj se po vstopu Sovjetske Rusije v vojno izvede po vsej Evropi. Ker komunistični nastop v Španiji ni uspel, naj bi zdaj Jugoslavija postala novo njegovo žarišče. Točna navodila glede vsega, zlasti glede oborožene vstaje, sta iz Moskve prinesla Prežihov Vorano — Lovrene Kuhar in Edvard Kardelj.

V začetku Osvobodilne fronte vprašanja o obnovitvi bivše Jugoslavije sploh ni nihče omenjal. Če je kdo govoril o Jugoslaviji ali o Angležih, je bil ustreljen. Vsa poročila in vsi govori funkcionarjev Osvobodilne fronte so se tedaj končavali z geslom: »Živela svobodna sovjetska Slovenija! Živel Stalin. Živela Sovjetska zveza! Živel Timošenko! Živela KPS!«

Kako daleč je šla vsa ta stvar, dokazuje, da so zaradi jugoslovanske usmerjenosti že leta 1941 na Blatnem klancu pri Mirni ustrelili bivšega aktivnega člana »Svetozarja« (partizansko ime), dokda iz Niša. Privezali so ga zaradi tega na bukev, ga živega pekli in potem ustrelili.

V tem smislu je šla tudi vsa njihova propaganda na shodih. Trdili so neprenehoma, da je edino Sovjetska Rusija pravilno urejena država na svetu, komunizem pa edina pot za rešitev Slovencev in tista sila, ki lahko Slovenijo očisti ter jo pripelje v rusko naročje. Nasloniti se je treba na Rusijo, ki nas edina more rešiti nazadnjaških podvigov.

S to propagando sta se zlasti odlikovala tajnik Komunistične partije Slovenije in Osvobodilne fronte Boris Kidrič ter prvak tako imenovanih krščanskih socialistov Tone Fajfar. O tem vedo povedati številne priče iz Suhe Krajine, zlasti iz Kompolj in iz Strug.

V zasebnih navodilih so podrejenim funkcionarjem še posebej zabijevali, da morajo povsod govoriti v tem smislu.

Po začetku vojne med Nemčijo in Rusijo so Sovjeti hoteli pridobiti za oborožen nastop v prilogo svojim koristim zlasti poljske in češke komuniste. Toda tam jim ni uspelo, pač pa so se jim dali dočela na razpolago breznarodni voditelji slovenskega komunizma, ki so bili po večini trockisti, to je zagovorniki neizprosno revolucije. Ti naši komunisti niso naredili po ustanovitvi Osvobodilne fronte niti enega političnega ali vojaškega koraka brez navodil iz Moskve.

Navodila je dobival Centralni komitet Komunistične partije Slovenije, ki jih je potem izvajal v Izvršnem odboru Osvobodilne fronte, čigar člani so itak po ogromni večini komunisti. Ves politični in vojaški razvoj Osvobodilne fronte so usmerjali po teh navodilih.

Centralni komitet Komunistične partije Slovenije in po njem Izvršni odbor Osvobodilne fronte je od prvga dneva imel radijsko zvezo z Moskvo. Tja je Osvobodilna fronta tudi vsak dan pošiljala politična in vojaška poročila, ki jih je potem objavljala »Radio Svobodna Jugoslavija«.

Politična poročila so sestavljali okrožni odbori Osvobodilne fronte in jih pošiljali Izvršnemu odboru, ki jih je izročil Centralnemu komitetu Komunistične partije. Centralni komitet jih je prikojil po svoje in jih pošiljal po radiu v Moskvo. Vojaška poročila so sestavljale »brigade« in jih pošiljale »divizije« ter Glavnemu poveljstvu. Glavno poveljstvo slovenske »narodno-osvobodilne vojske« pa pošiljala en izvod vojaških poročil naravnost v Moskvo in drugača Titu. Angleži in Amerikanci teh poročil ne dobivajo naravnost, temveč šele preko »Radio Svobodne Jugoslavije«.

Po teh navodilih iz Moskve so se komunisti, potem ko so imeli v Osvobodilni fronti vso blast, tudi otresali bivših zaveznikov. Da je to res, pričča članek, ki ga je Stalin sam napisal avgusta 1943, in v katerem pravi:

»Danes je partizanska borba v Jugoslaviji dokaj enotna. Vendar so v njej še elementi, ki imajo svoje posebne namene in cilje. Te je treba politično izrinuti, da bo zmagala prava linija.«

Cilji Sovjetov na Sredozemskem morju pobuda za nastanek OF

Vzrok in pobuda za nastanek slovenske Osvobodilne fronte so politični cilji Sovjetske Rusije na Sredozemskem morju in v Evropi. Po navodilih, ki jih je Izvršni odbor Osvobodilne fronte dobival iz Moskve, hočejo Sovjeti dobiti izhod na Sredozemsko morje, in sicer skozi Dardanele in čez Jadran. S tem bi dosegli svoj stoletni politični cilj, hkrati pa zadali najhujši udarec Angležem. To naj bi jim omogočila nova, sovjetska Balkanska zveza, ki bi se politično ustanovila po izvedbi komunistične revolucije. Obsegala bi bivšo Jugoslavijo, Albanijo, Grčijo, Bolgarijo in Romunijo. Ta boljševiška Balkanska zveza bi se priključila Sovjetski Rusiji in postala ena izmed njenih zveznih držav. Da so ti načrti stvarni, kaže dejstvo, da je rdeči balkanski »maršalk« Titi bil imenovan za vrhovnega poveljnika partizanskih tolpe na področju vseh omenjenih držav, v njegovi »Antifašistični«

M. M. A. F. F. I.

Sijaj in zaton

KLEOPATRE

DOSEDANJA VSEBINA:

Revolucionarni val je vrgel z egiptovskega prestola kralja Ptolemeja XIII. Moč se je začela pod varstvom Rima in iskal pomoči Pompejeva in Cezarjeva skupina v Rimu je bila za poseg v Egipt, vendar je morala svoje nakane skrivati pred Katonovci, ki so bili proti takšnemu početju, češ da je brezbožno in protidržavno. Po Egiptu pa je hotela seči tudi Ciceronova skupina, ki je prav tako iskala primerne pretveze, s katero bi zakrivala pravi namen. Tih tekma med Cezarjevo in Ciceronovo skupino je potekala dalje, vsaka skupina zase pa je zasnovala tudi primeren vojaški načrt. Cezar in Pompejus sta določila za vojaški pohod v Egipt sirijskega namestnika Gabinija, Cezero pa cilijjskega namestnika Lentula.

Obe struji sta čakali ugodnega trenutka in primerne prilike. Dno je prebil Cezar s svojim pismom Lentulu, v katerem je razložil načrt, po katerem bi se obšli pravovrni konservativci, in dosegel željeni uspeh. To pismo je prejel Ptolemejev tajnik Ammonios in ga prinesel svojemu kralju. Cezarjeva stranka, ki je doslej čakala, se je sedaj odločila. Na vsak način je hotela odnesti zmago ona in ne Cezar.

Gabinij se je odločil za pohod. Pretveza naj bi bili dozdnevni pomorski roparji, ki da so napadali rimske ladje iz egiptovske obale. Konjeniški stotnik Marcus Antonius je uredil preselbo vojske skozi puščavo, ob obrežju pa je plula zaščitna mornarica. Z vojsko sta šla tudi pregnani kralj in njegova bistra hčerka Kleopatra.

Rimska vojska je v naskoku zavzela obmejno egiptovsko utrdbo Pelusium in pregazila egiptovsko vojsko. Vkorakala je v Aleksandrijo in Ptolemeja zopet posadila na prestol. Ptolemej XIII. se je na revolucionarni krvavo masčeval, njihovo premoženje pa zaplenil. Tako je poplačal svoje dolge bančniku Babiriju in vojskovodju Gabiniju. Toda Ptolemej je l. 51. pred Kr. umrl in postavil svojega malega sina Dionizija za vladarja pod pogojem, da se poroči s svojo starejšo sestro Kleopatro. Oba pa je postavil pod rimsko varstvo. Namesto mladotnega kralja je vladalo prevzela trojica višjih dvorjanov, ki je posttrni gledala oblastiteljno Kleopatro, ona pa nje.

S to trojko Pothelinos-Theodotos-Achillas je neogibno morala priti navzkriž volja odločne, prebrsane in izobražene mlade kraljice, ki se je zavedala čarobnega vtisa, katerega je na vsakogar, kdor se ji je približal, naredila njena osebnost. Kleopatra ni bila pripravljena sprizniti se zgolj z naslovom; hotela je vladati. Okolnost, da je bil njen brat še deček, ji je po njenem mnenju dajala pravico, da vlada tudi v njegovem imenu. Zvesti pa so ji ostali njen priločnik Demetrius, ladjar Porfirij in pretkana glava njenega očeta, s vsemi mazili namazani Ammonios.

Kleopatrina stranka in stranka Ptolemeja Dionizija sta si bili v ostrem nasprotju in se srdito pričkali med seboj zaradi dejanskega vladanja.

To trenje v regentskem svetu je rodilo številne mučne posledice, ki so sčasoma postale vedno občutnejše. Nenavaden pripteljal je za razodel tudi tujci, kako napeto je stanje v Aleksandriji. Vojaški oddelek, sestavljen večinoma iz galskih in germanskih najemnikov, katerega je Gabinij pustil zaradi varstva Ptolemeja Piskača, je v Egiptu našel svoj pravi raj. Aleksandrija je bila Pariz starega veka. Nudila je vse, kar si je človeku poželega srca, prirejala je gledališke igre in konjske dirke, na pretek je bilo elegantnih in lahko živih žensk, polno iger, razkošja in izbranih jedi. Služba, ki se je omejevala na čuvanje dvora in njegove okolice, ni bila tako naporna in je vojakom dovoljevala obilo prostega časa. »Gabinijevci« so bili srečni, da jih niso težila vojna bremena, medtem ko so njihovi tovariši na nesrečnem pohodu proti Perzijcem okušali vsa stisko in smrt. Sčasoma se pristo tako daleč, da se niso smatrali več za rimske vojake, marveč za pretorijance egiptovskega dvora. Večina si je tukaj ustvarila družine in imeli so otroke z Aleksandrijankami. Zatorej je bilo zanje kruto presenečenje, ko je sirijski prokonzul Calpurnius Bibulus, Crassov naslednik, poslal svoja sinova v Aleksandrijo z ukazom, naj odvedeta Septimijev oddelek in ga pripeljeta v Sirijo, kjer so po porazu in smrti Crassa vsak hip s strahom pričakovali perzijskega vdora.

Rimska posadka, ki je bila vajena udobnosti in užitkov prestolnice, ni hotela ničesar slišati o povratku v Azijo, kjer so jo čakali le dolgi pohodi in neskončni boji. Razen tega, ali ni bila dolžna skititi egiptovsko krono? Mar ni bilo zapisano v pogodbah, da mora tukaj ostati kot telesna straža Ptolemejevci? S kakšno pravico je Bibulus — sovražnik Cezarja, nasprotnik Pompeja in Gabinija — izdal ukaz, ki so nasprotovali odredbam Rima? »Gabinijevci« so Bibulova sinova sprejeli kakor dva napuhnjena frkollna, kot zoprna zagarja, s katerima se ne izplača imeti preveč opravka. In ker sta vztrajala pri izpolnitvi očetovega ukaza, so ju enostavno pobili. Toda kraljica je krivce dala prijeti in jih vklejane poslala v Sirijo, da bi mogel Bibulus kaznovati morilce svojih sinov.

Ta krvavi dogodek bi lahko privedel do diplomatskih zapletitjav med Rimom in Aleksandrijo. Ako ni bilo nobenih resnejših posledic, se je zgodilo le zavoljo tega, ker je imel tedaj Rim opravka s drugimi skrbi. Tekma med Cezarjem in Pompejem je dosegla višek in vsi so čutili, da je državljanska vojna pred vrati. Dogodek pa vendar dokazuje, da je hotela Kleopatra spoštovati pogodbe, se ogniti trenjem in vzdrževati dobre sosedske odnose z močeno republiko.

Izbuh državljanske vojne med Cezarjem in Pompejem pa je močno otežilo ohranitev takšne previde politike ravnotežja. Usoda je namenila Egiptu, da je v

tej dramji igral glavno vlogo. Pompejus, ki je pooblastil Gabinija za pohod v Egipt, se je smatral za očeta obnovljene kraljevine in rešitelja Lagidov. Zato je z gotovostjo računil, da mu bodo otroci Ptolemeja XIII. hvaležni za vse in mu ne bodo smeli odreči ničesar. Tako je bilo čisto naravno, da je Pompejus sedaj, ko je na Vzhodu zbral vojsko proti Cezarju, računil tudi na podporo Egipta. Poslal je svojega najstarejšega sina v Aleksandrijo, da bi zahteval ladje, vojake, denar in oskrbo.

Prave koristi Egipta pa so zahtevale politiko najstrožje neutralnosti. To je bilo dejansko mišljenje narodnjakov, katero so zastopali tudi trgovci. In vendar kako bi mogli Pompeju, zaslužniku vladarske hiše,

da bi odstavila svojega brata in sama zavlada Egiptu. Po vsej verjetnosti je bil to razlog, zaradi katerega se je skušala Rimu prikupiti Pothelinos, Theodotos in Achilles so zato porabili priliko in začeli proti Kleopatrin med ljudstvom ustvarjati nerazpoloženje. Z vsemi silami so podpivali ogenj in označevali kraljico kot edino odgovorno za ta nepremišljeni ukrep.

Medtem je pri Pharzalu prišlo do bitke med Cezarjem in Pompejem. Državljanška vojna in boj za vrhovno oblast se je odločil. Ko je dospela do Aleksandrije grozna novica, da je bil Pompej premagan in da beži, se je naraščajoč ljudski bes obrnil proti tistim, ki so se tako lahkomišljeno polzračkali z usodo Egipta. Ponovili so se prizori,

zmožnosti in svoje volje. Ni bila ženska, ki bi popustila in hotela igrati izgubiti. Neutegoma se je vrgla na delo, da bi v Palestini in med arabskimi plemeni dobila najemnike. Z lastnimi četami in z oboroženo silo si hoče zopet osvojiti Aleksandrijo. Zaklad, katerega je oče spravil v Tyru, ji je omogočil, da je nabrala poldrugi tisoč mož, katere je zbrala pri Gazl. Od tod je začela korakati proti Aleksandriji. Pognanka je prav za prav ponovila le tisto, kar je pred sedmimi leti videla, da je storil Marcus Antonius. Pot ji je bila posebno dobro znana. Le da tokrat ni vodila močnih oddelkov urejenih rimskih kohort, temveč le od vseh vetrov zbrano gručo ljudi, ki so bili bolj va-venl zverilske vojne in roparskih pohodov kakor pa taktičnega vojskovanja, ki je bilo potrebno za zavetje utrjenega mesta, kakor je bilo Pelusium.

Oblastniki v Aleksandriji so se požurili, da so ji z nadmočnimi silami zaprli pot. Pothelinos je vzel mladega kralja s seboj v taborišče Achilla, ki je razvrstil svoje čete pred Pelusijem na predgorju Kanusium, nedaleč proč od Kleopatrinega taborišča. Po vsej verjetnosti je pri tem sklopience zasledoval dvojni namen: štirinajstletnemu Ptolemeju priboriti dobrodošle vojaške la-avorike in obenem do skrajnosti poglobiti

da bi si pri Piskačevih otrokih izprosil prb-žezališče in varstvo. Računal je, da mu bodo iz hvaležnosti ponudili vsa plemenito gos-oljubljuost. Spotoma je izvedel za spor med bratom in sestro. To je bilo zanj mučno razočaranje, toda Cezarjeve ladje so mu bile za petami in ni imel nobene druge izbire več. Dal je kljun svoje ladje usmeriti proti rtiču Castum. Da bi se odpeljal proti Aleksandriji, ni imelo nobenega smisla; moral je polskati egiptovskega vladarja, pa naj bo koder koll.

Njegova ladja je obstala na odprtem morju, med tem so pa njegovi sil odšli na kopno. Ko so si dali pokazati kraljev sator, so prosili Ptolemeja zavetja in gostoljublja za pristajala njegovega očeta. Prošnja je voditelj kraljeve stranke spravila v strašno zagato. Pothelinos, ki ni maral v Egiptu niti Pompeja niti Cezarja in se je zavedal da si bo nakopal na glavo jezo drugega čim bo enemu izkazal gostoljublje, je nemudoma skillel kronski svet. Stari svečenik Arokaus jih je opomnil, da je Pompejus pri-jatelj in zaveznik. Rešil je dinastijo Lagidov in neodvisnost kraljevine: zato ga ni mo-žeče odbiti, ker bi bilo to nečastno. Toda ostali so nastopili proti temu naziranjju; Pothelinos pa je izrazil pomislek, da bi Pompej, ako bi ga zavrnil, pobegnil kam drugam in potem bi se morali batl, da bi zaradi velikega števila njegovih pristavev, katere ima na Vzhodu, prej ali slej Egipt-čani svoje odklonitev krvavo plačali.

Zlodjev sklopience si je izmislil drugi načrt. Ta se je glasil: Pustiti je treba Pom-peja na kopno, vendar ga je treba še prej, preden stopi na egiptovska tla, umoriti. Theodotos je kot mojstrski govornik znal prepričljivo utemeljiti Pothelinovo slajno zamisel. Ako bi sprejeli Pompeja, bi se r-čko, iz Cezarja narediti nespravilivega so-vražnika, iz Pompeja pa po možnosti egipt-ovskega vladarja. Ako bi ga zavrnil, bi Pompeja vzpodbudil k maščevanju in Cezarja k zasledovanju. Morebiti bi Pompej utegnul oditi v Kleopatrin tabor: to bi bila silno vznemirljiva možnost. Bolje bi bilo, ako bi ga navidezno sprejeli in ga potem spravili s poti. Tako bi ustregli Cezarju in se nam njegovega tekmeča ne bi bilo treba nič več batl. Mrlič ne more uzriniti.

Govornikova izvajanja so imela posled-ice, da je bil Pothelinos predlog sprejet z vsemi glasovi z izjemo svečenika Arokausa. Achilles je prevzel izvedbo načrta. Pompe-jevi odposlanci so se med tem vrnili na ladjo in poročali svojemu gospodu, da je bilo njegovi prošnji ustreženo.

Achillas se s stotnikom Septimijem in nekaj vojak stopi v čoln in odveslal proti Pompejevi ladji. Pompej je v družbi svoje žene in svojih prijateljev stal naslonjen na krovu, da bi videl, kaj se dogaja. Ko je opazil boren čolnič, je spoznal, da bo spre-jem v Egiptu vse drugačen kakor kraljev-ski. Nekatero so mučile sumnje in so mu nasvetovali, naj raje krene na odprto morje. Toda za kaj takšnega je bilo že poznapo, Egiptovske ladje so že naredile zaporo, na obrežju pa so videli, kako se razvrščajo čete.

Medtem je čolnič pristal. Septimijus je nekaj pilitiv in čerl, da bi večji čoln go-tovo nasledel. Tako je potem Pompej vzel slovo od svoje žene, Kornelija, ki so jo mu-čile zle slutnje, je planila v jok. Ko je Achilles gostu pomolil roko, da bi mu po-magal pri prestopanju, je rimski general izgovarjal znane Sofoklejeve besede: »Kdor se podaja v samostilnikovo hišo, vstopa kot snubec in postane suženj.« Bile so poslednje besede, ki so jih prijatelj čul iz njegovih ust. Spremijala sta ga njegov priločnik, osvohojence Filipus, in njegov strežaj. Čol-nič je bil pretesen, da bi mogel sprejeti več ljudi.

Med vožnjo ni spregovoril nihče. Slika-ti ni bilo ničesar razen enakomerno udarjanje vesel. Gost je zaman čakal, da mu bo kdo privoščil vljudno besedo. Slednjči je sam pretrgal molk in vprašal Septimijusa, ali je svoj čas služil pod njim. Septimijus je s prikramljenjem pritrdil, ust pa ni odprl. — Zopet je zavlada globok molk in Pompej se je pripravil, da ho še enkrat prebral nazorov, ki ga je mislil imeti na kralja in je bil sestavljen v grščini. Čolnič se je bližal obrežju. Kornelija je z ladje videla, kako se je na obali zbirala množica, kakor da bi hotela prislece izkazati pri-stojno čast. In je začela zopet upati, Pompej se je dvignil, se oprl na Filipovo ramo in hotel izstopiti. Nenadoma pa mu je Septi-mijus, ki je stal za njim, potisnil meč med pleča. Isti hip so tudi Achilles in vojakl potegnili meče in ga prebodli. Pompej je z obema rokama prijel za rob svoje toge in si prekril glavo. Zastokal je in se zgrudil mrtev. Bil je devet in petdeset let star.

Ob pogledu na zločin so vsi, kar jih je bilo v čolnu, zakričali, da se je silsko prav do brega. Egiptanci so mrtvemu odsekali glavo in jo odnesli skupaj z njegovimi oblekami in prstanom, med tem ko so zolo truplo prepustili valovju. Ladja z ženo in prese-čenim prijatelj je izrabila ugodni veter in z razpetimi jadrji pobegnla.

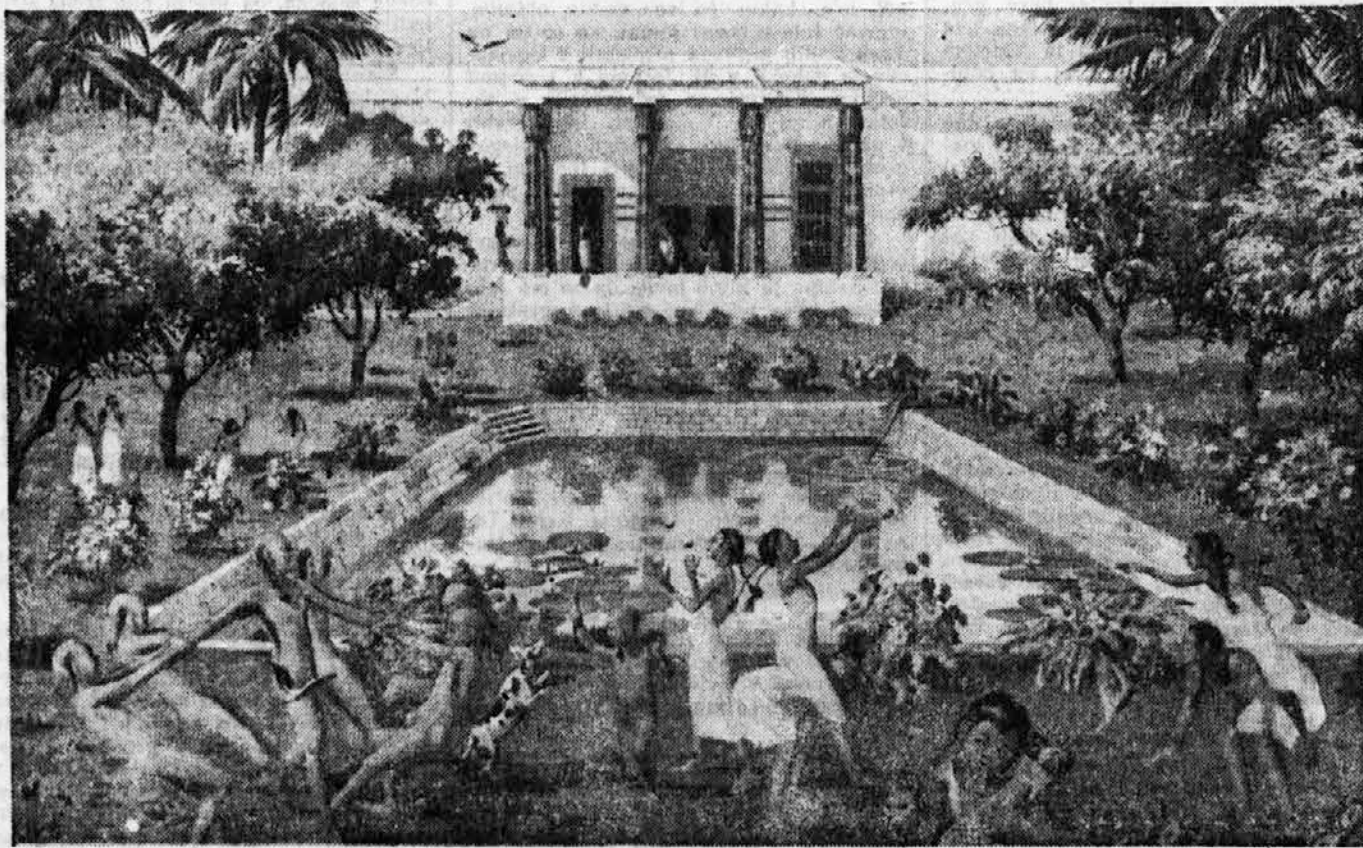
Filip je umil truplo v morju in ga ogrnil s svojo tuniko. Iz desk starega čolna, ki je ležal v bližini, je naredil gradino in izkazal mrtvemu poslednjo čast. Star rimski vojak se mu je približal in ga prosil, ako bi mu smel pri pohobnem opraviilu pomagati. Kot plačilo za vse muke, ki jih je prestal na tujem ozemlju, si je izprosil milost, da se je smel z rokami dotakniti razmesarje-nega generalovega trupla. Filip je zbral pepel in ga odnesel v Rim Korneliji, ki ga je postavila v vdolbino albanske vile.

IX.

Cezar in Kleopatra.

Medtem ko so se trije močnojaki vda-jali radosti in sprčo dejstva, da so se na tako stlajan način izvlekli iz zagate, je v taborišče prispela novica, ki jim je takol pokvarila vse veselje: Julij Cezar se je po-javil z mornarico pred Aleksandrijo in se pripravil na izkrcanje.

Ptolemej, Pothelinos in Theodotos so ne-mudoma zapustili Pelusium in se v spre-mstvu dvorne straže in Septimijevih stotnik vrnili v prestolnico. Achilles je zaradi varo-vanja meje ostal tam, da bi zapri pol Kleo-patri, ako bi poskušala s svojimi azijskimi tolpami prebiti zaporo.

Egiptovski dom je višek udobnosti in lepote izpopolnitve začel dosežati že v časih XI.—XII. vladarske rodovine, po našem šteju 2169—1788 pred Kristusom. V zunanji in notranji ureditvi takega doma se kaže vse smisel starih Egiptčanov za lepoto, urejenost in skladnost. Za vsako hišo so prej naredili natančne načrte za razporeditev prostorov, vrto, ribnikov, drevja in poti. Pilitvi bazeni so bili namenjeni okrasju, ne kopanju, ki ga Egiptanci niso ljubili zaradi krokodilov v Nilu. Vrtove so urejali in vzdrževali poklicni vrtnarji. V ureditvi vrtove se kaže velika ljubezen tega starega naroda do narave in do njenih lepote. Pred hišo so pisano poslikani stebri v obliki zaprtga lotosovega cveta. Z lotosi je zasajen ribnik, ograjen s kamnenjem in obrobljen z zelenjem in grmičjem: oleandri, jasminom, plavcaim, pritlikavim krizantemami. Za temi rasto sikomorove smokve, za njimi pa pritlikave palme. Vladarji vrta so otroci ter njihova, neločljiva, večna prijatelja psiček in mačka. Med izračami sta glavni punčka in žoga. Hišni gospodar gleda s pokrite verande med stebri otroke, vrt in vslepoto mladosti in cvetja. Silka tega egiptovskega domovanja je posneta po modelu egiptovskega stavbenika iz tretjega tisočletja pred Kristusom. Model je skrbno izdelan: z drevjem, s cvetjem, z vsemi podrobnostmi in poslikan, kakor so bile

v kratkem morebiti edinemu gospodarju Rima, najmočnejšemu možu na Vzhodu, odgovoriti z »ne?« Zdi se pa, da se je med Pompejevim sinom in kraljico ob prvem srečanju vnela simpatija, ki je odklonilen odgovor še bolj otekočila. Vsekarer drži, da je mladenci odšel iz Aleksandrije z bro-dovjem petdeset ladij, s pet sto možmi Gabinijeve posadke in velikim številom vreč žita na krovu.

Aleksandrijci so posttrni gledali tako svečani sprejem, ki je bil prirejen Pompe-jevemu sinu, kakor tudi odhod egiptovske mornarice proti Italiji.

»Sedaj se Egipt.« tako so dejali, »zaradi niča in samo zaradi niča vrtkuje tako da-leč proč od domovine v notranje razprtije teh odvratnih izzemovalcev!« Kraljici na-sprotni regentski svet je videl ali hotel vi-deti v Kleopatrinem koraku spreten poskus prilizniti se najmočnejšemu možu Rima. Morebiti je imela mlada vladarica pri tem svoje skrite misli in se pripravljala na to,

ki so deset let poprej dovedli do izgona Ptolemeja Piskača. Spričo ljudskega raz-burjenja je bilo regentski trojelci lahko po-pripravi Ptolemeja XIV, do tega, da je pod-pisal ukaz za izgon državne izdajalke. Mla-dega kralja je že dolgo kuhala jeza nad sestro, ki mu je, kakor so mu govorili, »ho-tela odvzeti krono in ga spraviti v največ-jo nevarnost. Tako je srčno zadovoljen iz-polnil zahtevo svojih svetovalcev in pod-pisal ukaz brez obotavljanja.

Kleopatra je uvidela, da bi bilo neumno uprati se. Vojska je bila v Achillovih ro-kah. Ker je imela pred očmi očetovo ne-srečo, je pobegnula iz dvora. Porfirij jo je zraven zveste Karmian in malega spremst-vo spremljal na krov ladje. V Tyru, v hiši bo-gatega lad arja, ki jo je bila pred desetimi leti sprejela pod krov kot drobno deklico, je Piskačeva hčerka tudi tokrat našla var-no zavetje.

Toda sedaj Kleopatra ni bila nobena mla-denka več. Zavedala se je svoje moči, svojih

prepad med sestro in bratom. Ako bi jo Ptolemej enkrat premagal, bi bil Kleopatri za vselej onemogočen vpliv na egiptovske razmere.

Medtem ko sta si vojska stali druga pro-ti drugi, se je pripetilo nekaj nepričakovane-ga, kar je imelo velike posledice za sve-tovno zgodovino. Sirijska galera se je pre-vidno bližala rtiču Castum, Aleksandrijska mornarica, ki je križarila na obzorju, da bi z morja podpirala kopensko vojsko, jo je zapazila in obkolila. Na tej ladji je bil Pom-pej Veliki, premaganec pri Pharzalu, a svo-jo ženo Kornelijo in pešice prijateljev. Pompej je nekaj let poprej izgubil svojo drugo ženo, Cezarjevo hčerko, in se tretjčle poročil z eno izmed Scipionovih potomk. Ju-lijina smrt je pripomogla k temu, da se je poostriilo nasprotstvo med tekmečema, ki ju sedaj ni vezala nobena sorodstvena vez več. Sedaj je nekdanji rimski generalissimus prihajal premagan in bežeč pred Cezarjem, kateremu se ni hotel podati, pa z namenom,

Stari Egiptanci so bili strastni lovel, a kakor vemo iz njihovih popisov in zgodovinskih najdb tudi zelo spretni lovel. V močvirnem Nilovem porečju je v tistih časih gnezdito na milijone divjih gos, rac, čapelj, kljunatcev, alok in drugih vodnih pte. Lovili so jih z mrežami na zadrge. Mreža je bila razpeta po tleh v bližini bajerja, nekje v travl pa je čepel lovec, ki si je nadel na glavo krinko divje rase in tako vabil zaupljive vodne ptice. Brž ko je roj posedel blizu bajerja prav na skrito mrežo, je zakrknal lovec vstal in s tem dal tovaršem znak, naj potegnje vrv in mrežo zadrgejo. Tako so na preprost, a vendar prav prevečan način prišli do bogatega plena. Nekaj divjih močvirnih pte so ohranili žive, jih tako zaprli v kletke ter jih doma posejbe gojili in redili.

BRESKOV CVEL

HUGO WAST

Argentinski roman

M. JAVORNIK

German Castillo, siromašen kmet v argentinski gorski letoviski vasi, je po smrti žene ostal sam s hčerko Rino, sinom Antonijem in nečakom Fabianom, ki Rino ljubi in velja za njenega zakonika. Edini prijatelj rodinino je župnik don Filemon, mlajši duhovnik, robot, pa srčno dober duhovnik, ki pazi na Rino ko na punčico svoje osebe — akoraj ni manj kakor njen lastni oče, ki se edino ob Rini okreje in pokaže svoje srce, dasi se tega akoraj strahuje. Zalosten blagoslov za kraj pomenijo bogati letoviščarji iz Buenos Airesa. Domacini jih postrani gledajo, ker dekleta zapeljujejo z denarjem in obljubami, za čemer ostane samo razočaranje. Župnik don Filemon ima zaradi takega vedenja meščanskih letoviščarjev huda prerokanja za okrajnim glavarem, ki sodi, da je samo meščan človek, ki pozna čas. Ljubezen in neznost, kmečki človek, zlasti kmečka žena, pa sploh nista sposobna doživljati česa globokega, posebno ljubezni ne. Zato se prazno govorice, da bi meščan a svojim ljubimkam in zapeljevanjem kmečkemu dekletu mogel prizadeti kaj hudega.

»Toda ljubezen ni tisto, kakor pravijo romani, namreč da bi bila nekaj, kar pride ko blisk: videl sem te in se zaljubil... Ljubezen je nekaj, kar se razvija v posebnih okoliščinah, zahteva enakega okusa, enakih misli in enakih razmer. Zahteva sorodnosti, zlasti pa, gospod župnik, bližnjega ali daljnega upanja, ki pa mora biti vzajemno. Če bi jutri z močnim daljnogledom mogli videti prebivalce na Marsu, bi se niti najgornje višje babiljak na svetu nikoli ne zaljubil v nobeno lepoticico na tej zvezdi, tudi če bi jo videl vsak dan — ker ne bi bilo upanja, da bo kdaj prišel do nje.«

»Ni tako,« je mirno odgovoril don Filemon. »Mislite si nedolžno, nežnočutno dekle, kakor so skoraj vse hribeke. Mislite si Pepelko, ki ne pozna sveta, ki ni prebrisanja, pa vidi, kako pride k njej zaljubljen kraljevič, ki se suče okoli nje dan za dnem. Govori ji, kako je lepa, daje ji na tisoče dokazov o ljubezni, ne da bi se zavedala, kako in kdaj jo je s sladkimi besedami in s potrpežljivostjo pridobil zase. Pristojte k temu, da je dekle slišalo pravilno o Pepelki in druge take storije, v katerih ljubezen kmetice spreminja v kraljicne. Povrh tega je kraljevič, v katerega se je zaljubil, dober fant, ugleden, darežljiv, bogat — ali pa se vsaj zdi, da je, skratka, človek in pol... No in zdaj vas vprašam: iz česa bi moralo biti srce tega dekleta, ki je v zaljubljenih letih, da ga vse te čudovite reči ne preslepilo in se ne bi zaljubilo vani iz vse svoje duše? Vidite, don Eugenio, da tu ne more biti primerjave? Moja Pepelka se ne bi zaljubila v kraljeviča, če ne bi na to ponizal do nje, se sukali okoli nje, ji lagali, jo slepili.«

Don Eugenio je za trenutek pomolčal, potem je rekel:

»Sva še vedno sredi romanov, v resnici se to ne godi.«

»Na nesrečo se godi. Toda to so reči, ki morajo ostati skrite. Človek, katerega poklic je, da meri dušam globino, pa je tisti, ki se mu posreči te stvari odkriti.«

»Toda pri tem puščate vnevar primer, da bi se kraljevič zaljubil v Pepelko.«

»Cancel! To pa je tisto, kar se nikoli ne primeri! In če bi se primerilo, bi bilo zaradi tega še huje. Vsako tele ima svoje veselje. Ta kraljevič, ki jemlje za večno ljubezen tisto, kar ni drugega ko bežna strast mesa...«

»Kako mesa?«

»Da, gospod, mesa. Močna in zdrava ljubezen se rodi v duši. In fini, omikani duši svetovniaka ne more biti do tega, da bi iskala družbe pri preprosti duši kmetice. Ta kraljevič, ki tako zamenjuje pojme, je bedak. In če bi se taka človeka tudi vzela, verjemite mi, da ne bo dobrega konca.«

»Pojdite no! Toda konec koncev,« je dejal don Eugenio, »da je pač nekaj rek, vse mi ne zdi tako škoda, če katero izmed teh ubogih deklet, ki mu je tako in tako usojeno, da bo pozneje žrtev surovega moza, kakršni so po navadi kmetje, enkrat vendarle čuti, kako mu v dušo prodira žarek tiste luči, ki ji pravimo ljubezen, četudi je to samo za trenutek. Si bo vsaj lahko rekla, da je malo živela.«

»Vi, gospod glavar, poznate luno bolj kakor pa človeško dušo. Ta sončni žarek, ki je vdrl v tako dušo, bo dosegel samo to, da bo ob spominu nanj še žalostnejši tisti mrak, v katerem mora tako ženska živeti. Prazna je beseda, da človek navsezadnje živi od spominov. In pa, ali se vam zračarjanje, zapuščenost, sram zaradi izgubljene časti ne zdi nič?«

»Ne zdi se mi, da bi ti ljudje bili tako občutljivi v rečeh, ki se tičejo časti. Nihče se ne praska, kjer ga ne srbi.«

»Vem, vem. To je dokaz, ki ga uporabljajo vsi zapeljivci, da bi si olajšali vest. Siromak prav zaradi tega, ker je preprost in ponižen v svojih zahtevah, nima pravice do nobene velike dobrane tega sveta: ne do tega, da bi mu smelo biti kaj do nedotakljivosti lastnega ognjišča, ne do devišstva svojih hčera...«

Glas dona Filemona je zdaj bil tako zalosten, da je prijatelj sklonil glavo in si dal dosti opraviti z obrezovanjem krivicaste veje na hrustu. Bilo ga je sram, da bi zagovarjal stvar, ki je začnela biti zelo umazana.

Toda ni bil človek, ki bi se dal kar tako ugnati, zato je po trenutku molka vzkičnil:

»Zajla sva povsem drugam!«

»Tako? Pa je to kaj važnega?«

»Kako da ne bi bilo važno, gospod dosledneži!«

»Prav nič. Ali drž, ali ne drž, kar vam rekne?«

»Dajte no,« je rekel glavar omnovalno. »No, pa recimo, da bi bilo res tako...«

Ali hočete potem reči, da poštemost in meščan ne gresta skupaj?«

»Ne, in tudi nisem hotel tega dokazovati. Rad bi dejal samo, da ta boljša družba, ki je tako ponosna na svojo krepostnost, pozna za uboga žensko iz preprostega ljudstva, ki je padla, samo zaničevanje. Strite njeno svetlo lupino, tako sebičnem bogatašem mišljenju. Če pride na vsako visoko damo, ki pade, deset preprostih žensk, ki so storile prav to, je to zaradi tega, ker ima dama dosti reči, ki jo zadržujejo. Ima okoli sebe družbo, ki jo gleda, moškega, ki njene grehe prikriva, oliko, zaradi katere gleda na zunanost. Čednost je zanjo navada in izurjenost! Sirota pa ima dosti reči, ki jo v greh silijo: surovost siromaka, ki jo zalezuje, ugled bogatina, ki se poteguje zanjo, nevednost, lahkovernost, stisko, ki je slaba svetlovalka.«

»Torej se po vašem čednost bogatini ohranja zaradi pomanjkanja prilike?«

»Ne sodim bogatino, temveč siromake. Če bogatini pri tem potegnejo kratko, tem slabše zanje. Vidim več zaslužnja pri ubogem dekletu, ki varuje svojo nedolžnost, kakor pri bogatinki, zakaj sirota mora pri tem premagati desetkrat več skušnjav. Premagati mora skušnjave od siromakov in skušnjave od bogatinov. Da, skušnjave od bogatinov, ki so najhujše, ker ti pri njih izkoriščajo moč, ki jim jo daje oblast nad imetjem in nad časom. Skušnjave od brezdelnih posvetnjakov, ki nimajo v svojem lahkem življenju druge skrbi, kakor zapeljevanje v ljubezen uboga dekleta! Kajpak, za njihove kratke in radostne dni je takale osvojen nedolžnost samo prigoda, ki jim daje posla le za trenutek. Toda ubogemu dekletu, pogrznjenemu v sramoto, pa polni ta izgubljena nedolžnost vse dolge in žalostne dni, polni mu vse življenje. Kakšna podlost! Kakšna odgovornost!«

Don Eugenio je še naprej sklanjal glavo, kakor da bi to besede veljale prav njemu samemu. Don Filemon si je obrisal oči z velikim križastim robcem.

Pretekel je dober četrt ure, ne da bi bil kakor izmed njih urinil.

Nazadnje se je oglašil don Eugenio, rekoč:

»To je pa socializem, gospod župnik.«

»To je krščanstvo, gospod glavar. Ali veste priliko o Nathamu?«

Glavari je odkimal.

»Torej jo poslušajte. V mestu sta živela dva človeka, eden bogatin, drugi siromak. Bogatin je imel dosti ovac in goved, siromak pa je imel eno samo ovčico, ki je zrasla v njegovi hiši od njegovih otrocih, jedla od njegovega kruha in spala na njegovem pogradu. Bila mu je kakor hčerka. V bogatinovo hišo pa je prišel tujec. Da bi mu pripravil gostijo, ni vzel katere izmed svojih ovac ali živčine izmed svojih goved, temveč je ubil siromakovo jagnje, ga pripravil in z njim postregel tuicu...«

Spet sta dolgo molčala in medtem so se imela misli približale.

Potem je spregovoril don Filemon:

»Poznal sem takega siromaka, kakor o njem govori prilika. Imel je hčerko, kateri je veljala vsa njegova ljubezen, bila je tolažba njegovemu žalostnemu življenju. Nekega dne jo je spoznal mlad bogatin. Bila je lepa in mu je ugajala. Četudi bi si bil s svojim denarjem in časom, ki ga je kot imovit človek imel na pretek, lahko pridobil ljubezen kake bogatkinje in jo pogubil, če bi se mu zdelo, je stradal siroto in pogubil njo. Umrla je v bolnišnici, oče se je obesil. Mladi bogatin pa še zvedel ni za to. Po pojedini se ni več zmisli na siromakovo jagnje...«

Spet je oba zvil molk. Bilo je slišati samo žuborenje potoka, ki je poskakoval med kamenjem.

Don Filemon je pretrgal molk z vselejšim glasom:

»Prijatelj, poslovil se bom. Dvanajst je, meso se mi smodi na ražnju.«

Don Eugenio je ostal pod hrustko, katero je obrezoval, ter gledal za okorno postavo župnika, ki je odhajal v skoku.

Potem je zamrmral, ko da odgovorja svojim ničernostim, zadeti po tem porazu:

»In če bi ta doberi možak le imel prav? Drži, da naša izobražena mladina ne išče bogatinovih ovac, temveč si izbere siromakovo jagnje. Kakor v priliki!«

natih metuljkov, je v njeni duši obujala staro domotožje.

Vstala je in zbežala k potoku, ki je tekal za hišo.

S te strani gore niso tako od blizu zapirale obzorja in travniki so se v strmih rebreh spuščali do doloreskega hudournika.

V dolini sta na pol skrita v vrsti topolov molela proti nebu stolpici in streha gradica in od daleč je bilo videti njegove vesele zidove iz gola kamna.

»Grad gosposiča Miguela,« je rekla Rina sama pri sebi. In kakor da bi bilo to ime dvignilo tenčico, je zagledala podobno svojih otroških dni, ko ji ni bilo treba skrbeti za hišna opravila in je prosto tekala po polju ter pasla čredo. Tedaj je bila mati še živa: Tiste čase ji je breskovo cvetje, oznanjevale pomladi, polnilo dušo z nebrzdano radostjo, zakaj prihajal je čas, ko se bodo letoviščarji povrnil v gore.

Ta gradič je bil postavljen na svetu, ki ga je don Miguel Benavidez, bogat meščan iz Buenos Airesa, kupil od Germana Benavideza, je prišel v Dolores iskati zdravja.

Prihajal je sem na letovišče z rodinino, ki je štela štiri ali pet ljudi. Med njimi je bila njegova mati gospa Rosa, prijazna in boječa starica, ki je vse dni bila sladkarije; gospa Encarnacion, debelušna dama, mehanika osabnosti in dobrušnosti; sin Miguel in pa majhna nečakinja, ki ji je bil za varuha, ker so ji bili stari umrli ter ji zapustili veliko dediščino.

Miguel, ki je imel enajst let tedaj, ko so bili prvič v Doloresu, je bil lep, rdečeličen ter krepak fant, ki je rad hodil na sprehode in pohode.

Rina je tiste čase letala po travnikih, varovala očeteve kozice ter nabirala pisane kamenčke. Stara je bila osem let in ji je bila preprosta samota ljubša od družine ljudi.

Otroka sta se nekoč srečala pri poti. Miguel je šel mimo zaničljivo, ne da bi bil tudi samo pogledal dekletce, ki je bilo boso in mu je lase mršil veter. Rina pa ga je spremljala s svojimi velikimi, zasenčenimi očmi in zdelo se ji je, da je podoben kraljevičem iz pravljic.

Nekega dne je babica obljubila Miguelu lep dar, če ji bo nabral veliko košaro materne dušice.

Fant se je odpravil v breg, ki ga je preraščala dišična zel, ter je začel izpolnjevati naročilo.

Rina ga je videla ter začela tudi ona nabirati. Proti večeru, ko je Miguel šel tam mimo, se mu je približala vsa v strahu in rdeča ter mu iz naročja poudila, kar je bila nabrala: Fant je vzel in jo prosil, naj bi nabrala še več... »

In tako sta se sprijaznila. Miguel je bil boječ, toda ugajala mu je družba deklice, ki se je čudila njegovi moči, njegovemu znanju, njegovemu bogastvu ter ga poslušala, kakor da bi se bila rodila samo zanj. Vseč mu je bilo, če ji je zapovedoval ter ji bil za varuha. Ker je deklica znala dosti pravilje in lepih pesmi, ki jih je prepevala z nežnim, kristalnim glasom, je imel z njo dosti razvedrila; ravno dovolj, da je za nekaj dni pozabil na igrače, ki mu jih je kupoval oče.

Včasih je prihajal na konju in tedaj ga je še bolj občudovala, ko je videla njegove lesketajoče se škornje, razkošno sedlo in njegovo pisano obleko.

Deklica se je tako zaveravala v novega prijatelja, da so se ji zdale dolge tiste ure, ko ga ni bilo. Največje veselje ji je bilo, če je lahko spremljala mater, kadar je šla v gradič, da je Miguela lahko gledala ves dan.

Ko je bilo poletja konec in so Benavidezovi odšli v Buenos Aires, se je polastila žalost. Nekega dne je imel zalotilo, ko je jokala, pa ji dekletce ni vedelo povedati zakaj.

Tisto leto je umrl Miguelov oče in gradič je ostal vse poletje prazen.

In tako je bilo dve leti.

Fabian se je bolj in bolj navezoval na Rinin dom in se je začel zavedati, da mu je od vseh stvari, kar jih tam vidi, Rina najbolj všeč.

Ob nedeljah, ko je bil prost, jo je spremljal na pašo po kozo ali v breg, kamor je šla nabirat cvetje.

Pripovedovala mu je pravljice, prav tiste, ki jih je vedel tudi on, saj jih je slišal od istih ljudi kakor ona. Toda če jih je pripovedovala Rina, so mu zajele vso dušo.

Tretje poletje po smrti dona Miguela Benavideza se je njegova rodinina spet vrnila v gradič.

Miguel je bil svojo staro prijateljico skoraj pozabil, ona se ga pa tudi ni več tako spominjala.

Toda ko je deklica prišla k njim z materjo, ki je bila v gradiču za kuharico, sta se oba razveselila, ko sta se spet videla.

Miguel je bil star petnajst let, Rina pa dvanajst.

Spet sta se podila po travnikih ter brala materno dušico za babico. Včasih sta prirnila prav v goro ter se vračala vsa lisasta od trnja.

Fabianu je bilo hudo. Kadar je delal v Doloresu ali kje drugje, ga je nepretrgoma spremljal spomin na deklico, za katero bi se bil dal zrezati na kosce in ki jo je zdaj v duhu gledal, kako je vesela in Miguelovi volji poslušna — tako, kakor ni bila in kakor ne bi bila njemu nikoli.

Kadar je videl, da se je Miguel približal dekletu, se je kar skrivil od jeze. »Rada ga ima, ker je bo...« si je mislil in te otroške tegobe so ga trle, ko da je v njih bolečina vsega sveta. Nemo sovraštvo ga je grizlo v srcu, sovraštvo do bogatinov, ki so mu jemali tisto, kar

je bilo njegovo. Nanjo ni bil hud, imel jo je še rajši, zakaj sleherna stvar je bila zanj nagib, da jo je imel še rajši.

Fabian je bil star petnajst let kakor Miguel, toda nikdar bi se ne bil drznil spoprijeti se z njo. Njegova kmečka duša je bila pač taka, da se je pred bogatim potajil. Toda nekega dne ga je Miguel vprilo Rine nahruilil.

Bilo je v nedeljo proti večeru. Fabian je dobil dovoljenje, da lahko gre z dela in je šel k stricu.

Miguel in Rina sta v potoku delala jezove iz blata. Ko je prišel Fabian tja, ga je Miguel, ki ga ni maral, premeril s pogledom boljšega človeka:

»Kaj bi rad?« mu je rekel.

Fabian, ki ga je grabila jeza, je videl tisto, ki jo je na dnu srca imel za svojo nevesto, v družbi ošabnega fantiča, zato ni odgovoril. Naslonil se je na vrbo, da bi jo gledal, kako delata.

Toda Miguel bi se bil rad spravil nadenj, zato mu je zaničljivo dejal:

»Tako si prazničen in tako umazanih lic! Prase!«

Fabian je posinel od sramu, a ni odgovoril ničesar.

»Zdi se mi, da imaš tudi ušesa umazana. Rina, ali bi rada videla, kakšna ima?«

Stopil je k fantu, ki je bil ves trd od bridkosti. Z blatno roko ga je pograbil za uho ter ga hotel prisiliti, naj se obrne, da bi ga videla Rina. Bil je trdno prepričan, da se mu ne more zgoditi nič, ker je pač tisto, kar je.

Fabianu se je zadelo, ko da se mu vrti v glavi. Zamahnil je in ga odrinil. Miguel mu je odgovoril s tem, da ga je s pestjo treščil naravnost v obraz. Napadeni zdaj ni ničesar več videl in se je zagnal proti nasprotniku.

Bila sta oba močna in sta se dobro dajala. Rina je vsa preplašena gledala boj med njima.

Objela sta se in se valjala po tleh in, ker je bil breg nagnjen, sta padla v potok. Fabian je bil spodaj, Miguel na vrhu in ga je tako tiščal pod vodo. Ko je dekletce začelo vpti in so pritekli ljudje iz hiš, so siromaka potegnili na pol zadušnega iz vode. A to ni preprečilo, da ga ne bi German nakresal, ko je bil toliko pri moči, da ni bilo več nevarno. Nabil ga je, ker se je drznil spopasti se s sinom dona Miguela Benavideza.

Od tega dne je bil Fabian še bolj zalosten in mrk. Vse počitnice se ni več prikazal.

Rino je imel še rajši, odkar jo je bil videl, da je jokala, ko ga je njegov sovražnik tepel. Nekaj kratov ga je ljubezen pogloda, da je zavlil proti Germanovi hiši. Toda ni zavlil noter, temveč je lazil okoli nje, naskrivaj kakor tat. Nekeč, pa enkrat samkrat, je od daleč videl svojo ljubezen, ki je prala ob potoku.

Tisto noč je zaspal manj zalosten kakor sicer.

Poletje je tedaj prišlo tako kakor vedno. Ko je gospa Encarnacion videla, da je Rina zrasla in se razkosatila, je prosila njeno mater, da bi ji jo dala za dekle v Buenos Aires.

German, ki je hčerko malikoval, se je branil. Toda mati, ki je kakor toliko kmetice mislila, da je za siroto sreča, če ji uspe priiti v bogato hišo, je stvar povedala donu Filemonu.

»Za dekle v bogato hišo? Nikoli!« je dejal župnik.

Mati mu je razlagala, kako in kaj. Dejala je, da ne smejo pustiti, da bi se dekletu sreča izmuznila.

Don Filemon se je začel smejeti, četudi ga je navdajalo sočutje do nje.

»Nikoli, nikdar!« je ponavljal in ni več govoril o tem.

Rina je jokala, ko je Miguel odšel, ter ga ni vso zim pozbila.

Preden je odšel, se je hotel izkazati, pa ji je podaril bankovec za deset pesov. Zardela je in ga ni vzela.

»Rad bi ti pustil kaj za spomin, Rina.«

Dekletu je srce začelo močno utripati, zakaj imel je nekaj, kar bi si želela. To je bila posodica za blagoslovljeno vodo, ki jo je babica postavila vnuku k gljavju. Kakšna sreča, če bi imela to stvar, ki ga je gledala, kadar je spal!

Toda ni si ga upala prositi in posodica je ostala tam, kjer je bila, ne da bi bil kdo sumil, kakšno poželenje je vzbudila dekletu.

Ko je breskev znova vzcvetela, je Rina spet začutila tisto nora radost, ki ji je naznanjala, da bo vse kot prijetelj vrnil.

In tako je bilo vsako leto. Ogledovala je veje in obrezovala breskev, kadar se ji je zadelo, da se obotavlja zacveteti.

Prva leta je Miguela imela rada, kakor ima človek rad tovariša pri igri. Zdjaj je vedela, da se bogatini ne ženijo s sirotami. Toda ni imela več oblasti nad svojim srcem in je imela Miguela rada še naprej. Ljubila ga je kakor kraljeviča, ne da bi bila kaj upala nanj. Rada bi bila

njegova dekla, samo da bi bila lahko pri njem. Če bi jo tepel, bi se ji zdelo povsem razumljivo, saj je vendar njen gospodar. Niti v sanjah si ni mislila, da bi bila kaj več kakor njegova sužnja.

Nekega dne so ji povedali, da ima zaročenko. Rada bi jo bila spoznala, ne da bi ji bila kaj zavidala srečo, ki je sama ni mogla doseči.

Zadnja leta nista več skupaj hodila po bregovih. Ona je bila doma, on pa je včasih prišel k njej. Vedno jo je našel, ko je mlela turščico ali pa prala na potoku.

O ljubezni nista nikoli govorila. Za Rino je bila ljubezen kakor vonj, ki brsti in dehti samo po sebi, ker ga je pač Bog tako ustvaril. V Miguelu se ljubezen sploh ni rodila in tudi ni čutil do dekleta tistega nagnjenja kakor prva leta. Če je šel k njej, je to delal, ker je vedel, da je njegova volja zanjo kakor volja kralja, in ker mu je bilo všeč, ko je videl, kako je ponižna in vdana ter na vse pripravljena.

In spet se je obrnilo delo in breskev je zacvetela. Toda Rinina radost je takoj zamrla, zakaj vedela je, da Benavidezovi ne bo več.

Potem je preteklo dosti vode. Rina je postajala ženska, toda ostala je nežna in njena duša čista kakor cvet z gore.

Poznala ni skoraj nikogar. Zнала je pisati in brati, ker jo je bil naučil don Filemon. Ob nedeljah je hodila v Dolores k maši, potem se je pa vrnila domov. Enkrat samkrat je bila v Capilli del Monte. Bila je boječa in ji mestni vrvež ni ugajal. Bolj ji je bilo všeč tistiše domače hiše, kjer ji je teklo življenje nepazno. Pomagala je materi, da je lajšala dneve trem možkim, ki so živeli z njima.

Oče German je bil trd in mu ni šlo izpod palca. Kar je zaslužil, je vtaknil vse v zemljo. Zemlja ga je vlekla k sebi in ga priklepala nase, četudi mu ni nič dajala. Največje veselje mu je bilo, če je lahko zasadil težko lopato v katero svojih dolin in dejal: »To je moj! In kar je pod tem, je tudi moj!« Seženj nerodovitne zemlje, ki se drugi nje menili zanj, je njemu bil zaklad, zakaj ni gledal samo površnje, temveč tudi tisto, kar je bilo pod njo: sama zemlja, milje in milje globoko... In vse je bilo njegovo!

Don Filemon je nekega dne rekel Rini:

»Nimaš nič ženina?«

»Ne, gospod.«

»Prav, ti ga bom pa jaz poiskal. Kaj si ti zdi o Fabianu?«

»Oče ga ima rad.«

»Pa ti, ga nimaš rada?«

Don Filemon je videl, da je vsak dan lepša, in se je bal zanjo. V Doloresu je nostoto slišal, kako so njeno lepoto hvallili ljudje, ki jih ne bi nikoli rad videl blizu nje. Ker je vedel, da jo ima Fabian rad, da je močan, da bi jo lahko branil in da jo bo znal spoštovati, je zaradi tega odgovoril, kakor da bi to bilo najbolj razumljivo reč pod soncem:

»Prav, če ga imaš rada, vaju bom poročil čez dve leti, ko se bo on vrnil od vojakov.«

Rina je slonela ob vrbi in gledala stolpice samotnega gradiča, ki je bil že leta in leta zapuščen.

Ko je videla, da breskev spet cvete, so ji v duši vzbrsteli spomini na otroška leta. In spomin je bil tako živ, da se je obrnila in pogledala rjave veje na drevusu, ki je bilo še brez listja, a pokrito z rožnatimi metuljčki, pa je začutila spet tisto, kar jo je v daljnih dneh tako vzdostilo, ko ji je naznanjalo, da prihaja poletje.

Ni več mislila na Miguela, ki se tudi nje ni spominjal, pač pa ii je na otožno dušo legla čudna misel: spomnila se je Candelinega vedeževanja.

Ko je premislijala o svojem žalostnem, pozabljenem življenju, se ji je to jutro zadelo, da je trudna, četudi je bila možna in je rada delala ter ni bila še storila drugega, kakor da je opravila kozo.

Znova je pogledala na grad ter se vrnila domov in sedla na prag.

Sonce je oblivalo zelene trate, posejane z barvnimi pegami, ki so bile na pogled podobne kamenju. Bile so kozo, raztresene po travi. Na temni gori se je svetila srebrna progaj: bil je potokček, ki se je izgubljal nekam v globel.

Po sinjem nebesnem svodu, ki ga je bledila sončna luč, so letale v lokih prve lastavice.

Rina jih je zamisljeno gledala.

Računala je, kdaj se bo vrnil od vojakov Fabian, ki ga bodo to poletje poklicali. Dve leti... In potem se bo poročila z njim... »

In mislila si je, kako so srečni vrabci, ker lahko lete, lahko gredo daleč po sinjem nebu, tja onkraj gora, kjer je bil široki svet, ki si ga je slikala kot neskončno belo domačijo... Dalje... »

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Spreminjanje zemeljskega magnetizma

Trda zemeljska skorja je debela približno 80 km. Ni povsod enako sestavljena in zato se, kar zadeva magnetizem, tudi ne vede povsod enako. Kakor pri težnosti imamo tudi pri magnetizmu anomalije, nepravilnosti, ki jih po veliki večini povzročajo razne rudnine v zemlji. Mnogo so se že ukvarjali z vprašanjem, kako je porazdeljeno zemeljsko magnetno polje in kako se spreminja. Takšna proučevanja so zelo zanimiva ne samo z ozirom na čisto znanost, pač pa tudi z ozirom na uporabo vede. Odkrili so tako imenovano »sekularno, velkovno spremembo, ker se pojavlja vedno v dolgih časovnih presledkih, poleg te pa še druge spremembe, bolj ali manj redne, ki se pojavljajo podnevi, in ki na raznih krajih zemlje niso enako velike in tudi ne enake vrste. Letni časi imajo svoje, sončne motnje spet svoje. Slednje, ki so lahko zelo kratkotrajne, ali pa trajajo silno dolgo ter so lahko bolj ali manj

močne, označujemo z imenom »magnetni viharji«.

Vse takšne spremembe zaznavajo in razmotrivajo s posebnimi pripravami po laboratorijih, razpostavljenih vsepovsod po zemlji. Da bi se prepričali, kako je z magnetnim poljem tudi nad širimi morji, so v Združenih amer. državah svoj čas zgradili nemagnetično ladjo »Carnegies«, to se pravi takšno, ki na njej ni bilo nobene snovi, ki bi lahko vplivala na magnetne pripravke na njenem krovu. V 25 letih je ta ladja preplula vse oceane ter med potjo naredila bodisi ne širokem morju ali pa ob obalah približno 10.000 postaj. Zbrala je večino podatkov, ki so bili potrebni za sestavo magnetnih zemljevidov vse zemeljske oble.

Quo vadis

Roman v slikah!

Dobite ga v uredništva »Slovenskega doma«.

Koraljni gradovi pod vodo

Med čudovite skrivnosti, ki jih zagri- nja morska gladina, štejejo tudi razse- ne kamnitne zgradbe nenehno delavnih drobcenih koraljnih živalic po vseh trop- skih morjih.

Ta krljka, praviljena bitja se raz- množujejo v milijonih na morskem dnu ter postavljajo gradove iz apnenca, ki s svojimi stolpiči rastejo iz gozda marmora- natih drevesc, dokler ne predro morske gladine — in glej, nov koraljni otok se je rodil!

Koraljne čeri lahko rastejo v osam- ljenih skupkih ali pa kakor kamnitna

Naravoslovec gre na lov za skrivnostmi po koraljnih pragozdovih. Tu mu povzamejo čez glavo 30 kg težki šlem, ki se pa v glo- bini kakih 10 m čuti le še kot slamnuk. Je- kleni naglavljik se ob ramenih ne uléže tako tesno, da bi voda ne mogla prodirati vanj, toda pritisk zraka, ki ga po gumijasti cevi dovajajo v šlem, preprečuje, da voda potap- ljaju ne pride do ust

meja obrobiljajo obalo na milje in milje daleč, ter s tem ločijo pas mirne obrež- ne vode od odprtega morja.

Po oceanih imamo otoke, ki so doce- la obdani po takih koraljnih ogradah, tako da nobena ladja ne more prav k obrežju. Znanstveniki so dognali, da je že marsikak oceanski otok polagoma iz- ginil v morje, ker se je morskno dno vdalo, ostal pa je zaradi marljivega de- lovanja koraljnih polipov koraljni venec okrog pogreznjenega otoka.

Ce si natančneje ogledaš koraljo in njene čudne tvorbe, spoznaš, da se ravno na morskem dnu pretaplja živalski svet v rastlinskega. Tu najdeš živalska bitja, ki bi jih navadno oko imelo za rastline. Tako na primer naletiš v slehernem to- plem morju na vetrnice, živali, ki krase morskno dno s pestrimi barvami in lepimi oblikami ter spominjajo na cvetlice. Med njimi sta dobro znani navadna ve- trnica ter stražna vetrnica, ki živi na poževih lupinah, v katerih se je naselil rak samotarec. Ta poslednja vrsta vet- rnice štiti brčkone samotarca s svojimi ož- galkami pred sovražniki, samotarci pa jih prenašajo na razne kraje, da dobe živalce tako vedno dovolj hrane.

Ob afriškem obrežju Sredozemskega morja, ob stejski, ponekod tudi ob dal- matinski obali, najdemo navadno v glo- binah 100 do 200 m na skalovju prit- rjeno rdečo koraljo, ki tvori razrasli ve- jiji podoben koraljnjak. Notranjščina take vejice sestoji iz trdega apnenčaste- ga jedra, ogrodja koralje. Jedro je živo- rdeče in prevlečeno s prav tako barva- sto kozo. V koži tiče majhni, belim ču- vatom podobni polipi, ki tvorijo družni- co živalic. Vsak polip ima okoli ust osmero pernatih lovk. V nevarnosti živalca lov- ken skrči, tako da vidiš na koži same okrogle bradavičice. Z lovkami lovi po- lip razne morske živalce. Vsi polipi so med seboj zvezani po cevkah, ki se v koži razpletajo, zato je tudi prehrana vseh članov skupna.

Družina narašča tako, da brstijo ob strani med posameznimi živalcami novi polipi. Razmnožuje pa se rdeča koralja z jajčeci. Iz jajčeca se razvije ličinka, ki dorašča polagoma v polipa poedince. Ta žloči na kaki skali debelo, rdečo kožico ter dorašča v družino. Če odrgneš kora- lji kožo ter uglediš kakor kamen trdo jedro, dobiš lepe rdeče koralje, kakršne rabijo za različen nakit.

Znana vrsta koraljnjkavo je glivača; njeno ogrodje je podobno gobjemu klo- buku. Prav tako znan pa je tudi zvezdaš, ki se čisto razprostira na morskem dnu v obliki razsežnih preprog.

Največ koraljnjakov najdemo v tro- pičnih morjih. Nekateri se razrastejo v velikanska koraljšišča ter tvorijo razsež-

Veliko, gosto in težko koraljo »belljo«. Pol- jejo jo v vodo ter jo pustijo na soncu tako dolgo, da odpade škrlatno živalsko tkivo in se pokaže belo apnenčasto ogrodje

na podmorska hribovja, ki čisto ovirajo vožnjo po morju. Taka koraljšišča so n. pr. ob vzhodnoafriški obali, pri Cejlonu, okoli Antiljev i. dr.

Največji koraljnjak na svetu je kora- ljina ograda ob vzhodni avstralski obali, ki teče bolj ali manj sporedno s ce- lino kakih 1800 km daleč ter tako od- loči od odprtega morja mirno morskoi pas v širini od 10 do 150 km. Morski va- lovi se ob viharjih dneih besno zaganja- jo ob to naravno kamnitno mejo in se penijo od jeze, tako da ladje v ograje- nem morskem pasu najdejo varno zato- čišče. Gorje pa ladji, ki jo valovi na od- prtem morju ženejo proti koraljnim če- rem. Čeprav jih je zgradil drobceni kora- ljni polip, se bo ob njih prav gotovo razbil.

Bujni koraljni svet je vedno mikal naravoslovce, ki so bili prepričani, da bodo pri natančnejših raziskavah odkrili še nova čuda. Med njimi se je zlasti od- likoval dr. Waldemar Minnar, ki se je s posebnimi pripravami iverkrat spuščal v morske globine ter marljivo stikal po koralnih pragozdovih in prinesel na dan marsikaj novega.

Takole nam popisuje svojo pot v pravljicni svet:

»Nadeli so mi potapljaški šlem. Po- časi sem se spuščal v vodo po lestvici iz vrvi, ki je bila pritrjena na krovu. Čr- palka, ki mi je po gumijasti cevi dova- jala v šlem svež zrak, je začela delovati.

Potapljanje se po vrvi spušča počasi v glo- bino. Dokler ni značilni pritisk v šlemu dovolj močan, z roko trdno drži jekleni naglavljik. Na dnu se razgleduje in potem začne nabi- rati koraljno svetleč

šlem je bil spočetka težak, ko pa sem bil pod gladino, se mi je zdelo, da imam na glavi le še slamnuk. Čim bolj sem se spu- ščal, tem huje sem čutil pritisk na bob- niča. Dvakrat sem požrl slino, tako da je še ta tegoba ponehala. Drsal sem lepo navzdol, skozi močni žipi v šlemu pa sem v obrisih videl, kako mi gineta iz- pred oči spodnji ladjin trup ter veliki vi- jak za pogon. Nenadoma sem začutil pod sandali z gumijastimi podplati mehki mor- ski pesek.

Na pol plavam na pol hodim stran iz- pod sence ladje nad seboj. Voda je pro- zorna kakor zrak in valovi nad gladino odsevajo kakor živo srebro. Opazil sem, da je nekaj četreroogatega predro gla- dino ter se v vencu dvigajočih se zračnih mehurčkov spušča po vrvi v globino. — Udarilo je na dno, da se je dvignil oblak finega morskéga peska. Sele ko se je ska- ljena voda pomirila, sem zagledal pred seboj na tleh fotografski aparat, ki so ga poslali za menoj. Iztegnem roko, da bi zagrabil vrv, toda zgrešil sem jo, ker me je gostota vode prevarila. Sele pri drug- gem poskusu sem jo ujel in odpel fo- tografski aparat.

Za menoj se je spustil na morská tla še moj prijatelj Christie Olsen, ki je vzel s seboj posebne priprave za slika- nje z oljem pod vodo. Tokrat je bil bolj previden. Zadnjič je namreč vzel s se- boj kar lesene čopiče, in ko je pri me- njanju barv čopič hotel odložiti na tla, mu ga je voda seveda lepo odnesla kv- šku.

Pred nama se je razprostiral obširen in nepopisno lep vrt kamnitih rastlin, ki so jih zgradile mirjade drobcenih arhitektov koralnega apnenca.

Ko sva se jim približala, sva zagle- dala drobne družinice polipov z delno združenimi telesci. Vsak od njih je me-

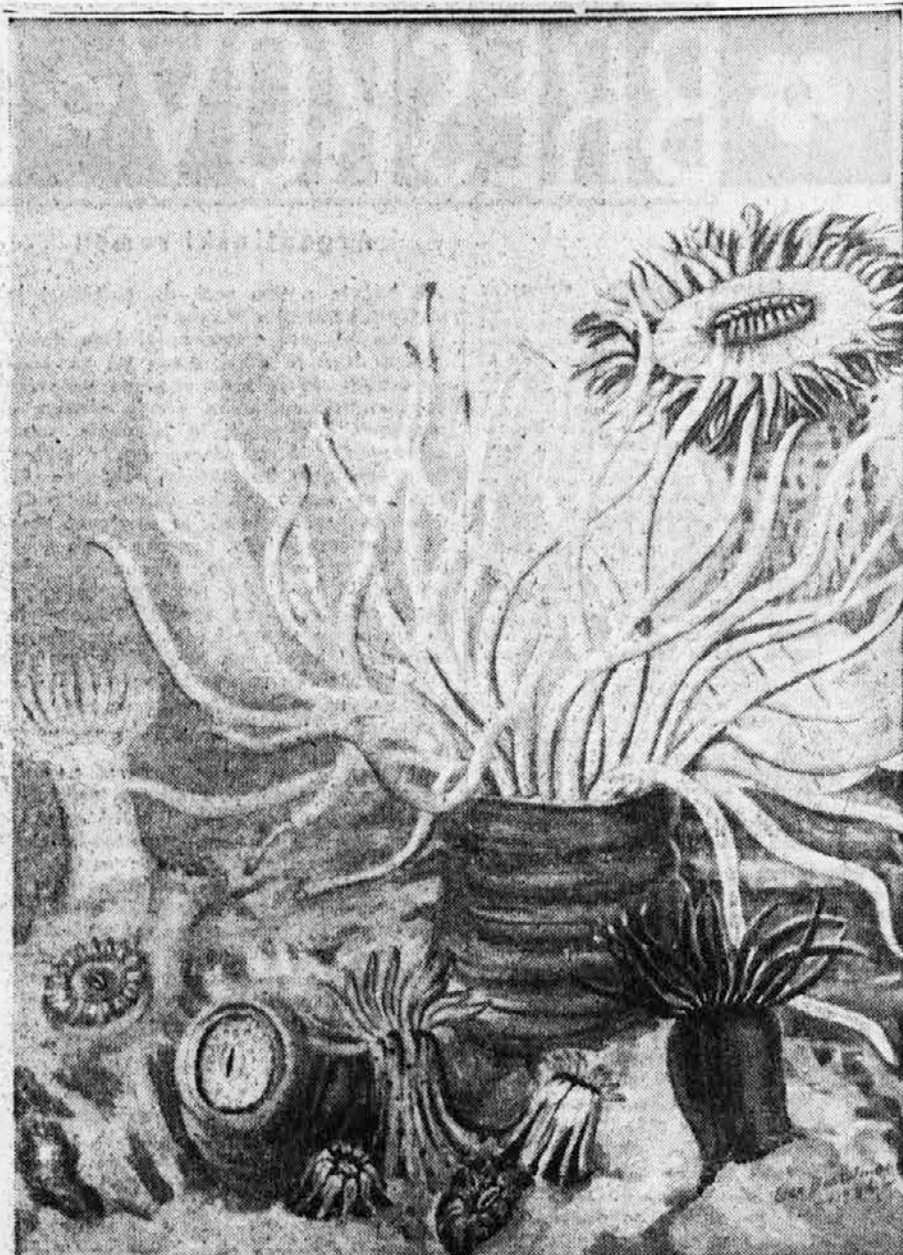

»Corallium rubrum ali rdeča koralja, ki so jo stoletja cenili za nakit in kot svetilno zo- peč hudobno duhova, raste ponajveč v Sre- dozemskem in Japonskem morju. V sred- vi- dimo povečano družinico polipov, od katerih so nekateri stisnili glavice kakor popke, drugi pa iztegnili lovke kakor svetilne li- stiče. Debelo kaže v prerezu vse tri notranje plasti. Iz rdečega stržena delajo venec jagod za nakit. Desno zgoraj velika rdeča koralja v naravnih velikostih

ril kaka dva centimetra počez. Nekateri polipi so docela ločeni. Poedinci se lo- čijo drug od drugega, s tem da se raz- cepijo ali da požene iz ene živalice nova. Pri natančnem ogledovanju sva videla, kako se je majhen morskí črvček splazil iz tenke razpoke in počasi lezel čez ves koraljnjak. Na mah so ga zajele lov- ke majhnih polipov, ga ovile in ga vle- kle narazen, tako da je bil ves razko- san. To so imeli polipi za hrano. Lovke koraljnih polipov so posejane z drobnimi bodicami, iz katerih polip izteguje prav tenke nitke kakor laso, ki je na koncu poln strupenih iglic. S temi strupenimi ročicami zagrabijo žrtev, jo hromijo in kmalu zvečjejo v nenasišna žrelca. Polipi so prozorni, tako da lahko s prostim očesom vidiš, kako njihova telesa vsr- kavajo hrano. Pač preprosto organsko življenje za bitja, ki znajo zgraditi taka čuda.

Med polipi niso vsi enako vneti zi- darji. Prav posebno marljiv graditelj je tako imenovana »možganska koralja«, ki zida zelo goste in prav težke zgradbe. Polipi, ki so njihovi zidarski mojstri, so sicer neverjetno majhni, a se razmnož- jejo s čudovito hitrostjo. Nove družinice se tvorijo s spolnim razmnoževanjem. Opljena jajčeca se razvijajo v majhne, hruškam podobne ličinke, ki jih roditelj nenadoma požene iz družine, tako da prosto plavajo po vodi z naglo tresočimi se lasci, ki pokrivajo ličinko kakor ten- ko krzno. Ličinke kmalu posedajo na morskó dno in k njim se čisto pridružijo še nove, da tvorijo novo družinico. Li- činka se na dnu splošči in zasidra na dno, tako da se kmalu ne more več gi- bati z mesta. Prosto gibljiva so le še usta, s katerimi skrbi poslej za svojo rast. Ob ustih se kmalu pokaže 6 lovk; nato novih 6 in s tem je polip dosegel svoje zrelo dobo.

Ze zgodaj začena mladi polip z zi- danjem. Najprej opaziš ob dnu 6 nepravilno razvitih krogov, ki se strdijo in počasi rastejo v višino. Tako polip kma- lu sedi na okrogli apnenčasti ploškví, ki spada k njegovemu zunanjemu telesu in domu hkrati. Apnenčasti predeli polago- ma naraščajo. Vsak polip, ki se je tako

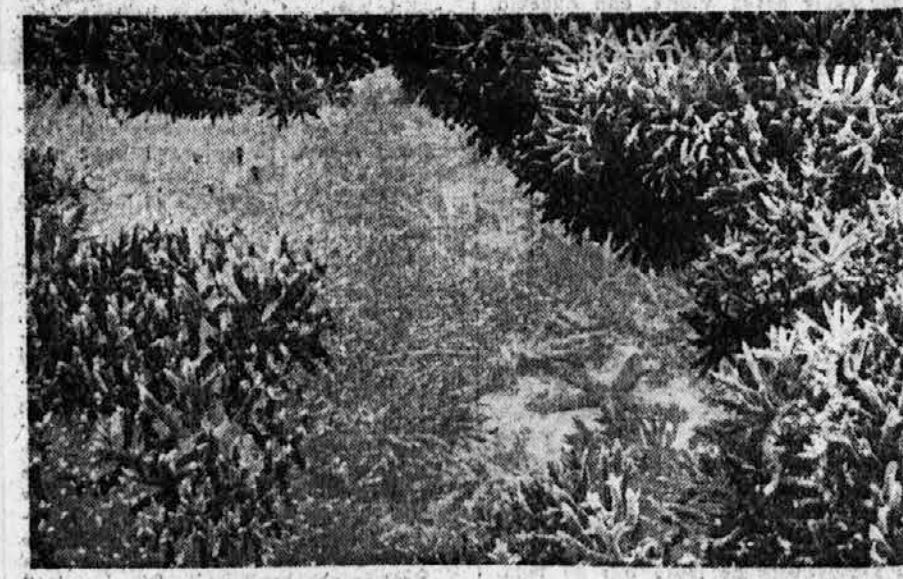
Morske vetrnice so videti krljke in rahle, a nekatere živijo 50-60 let. Njihova vnanja le- pota prikriva zlobno naravo. Njene lovke, ki so gibljejo ko kače po morju, so pose- jene z drobnimi, toda zelo ostrimi bodicami. Kakor hitro se jih črv ali ribica dotak- neta, sta v hipu ohromljena, lovke pa ju ovijejo ter ju pritegnejo v žrelo. Morske zvezde so nekake sestrične koraljnih polipov, ki pa ne gradijo koraljnjakov ter živijo ponajveč v plitvinah arktičnega in tropskega morja

razvil iz ličinke, je začetek novega kora- ljnjaka. Živalca je silno požrešna in zato naglo raste, tako da so mu prvotne meje kmalu pretesne. Včasih se iz debela odepi veja, ki kaže nova usta in lovke, kakor jih imajo polipi roditelji.

Danes poznamo ogromno vrst raznih koralj, ki se razlikujejo po barvi, veliki-osti in obliki. Na morskem dnu žive dru- ga poleg druge v bujni družini, tako

dami mnogo apnenca. Posebno tropične vode imajo mnogo apnenca, ki se hitro raztopi v apnenčev bikarbonat.

Ce upoštevamo, da zida ta drobní umetnik že stoletja in stoletja svoje pi- sané gradove, nam bo jasno, da se raz- rastejo stasoma kar v cele gorske skla- de, tako da naposled predro celo morskó gladino in nam kažejo svoje sicer pusto lice apnenčastega otoka. Seveda pa ta

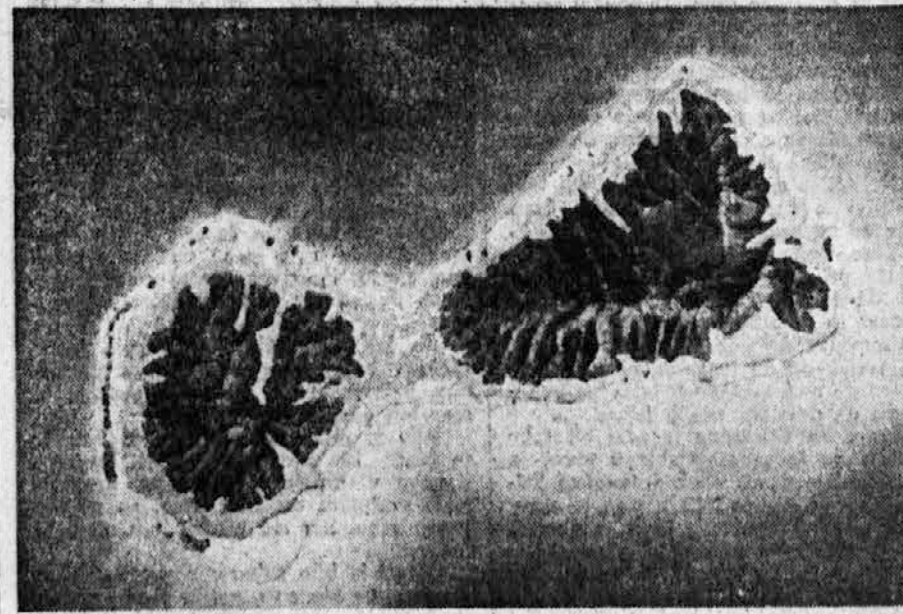

Pogled na »kamnitni vrt« na morskem dnu. Imeti moraš posebno obuválo in hoditi prav previdno, če se hočeš vrniti s zdravimi nogami, zakaj tu je na milijarde majhnih bodic in lovk, a katerimi polipi prežijo na vodni plen. Desno spodaj leži velika mor- ska zvezda, ki je znana po svoji požrešnosti

da se ti zdijo kot čaroben kamnit vrt neslutene lepote. Ne vem, če sem kdaj na zemlji zagledal tako čisto prelivajočo se lestvico mavričnih barv kakor tu na morskem dnu med koraljami.

Cesto so me že vprašali, od kod kora- ljni polipi dobivajo toliko apnenca, da lahko postavljajo cele podmorske grado- ve. Dejstvo je, da najdeš koralje blizu obrežja, najrajši tam, kjer se v morje iztekajo reke, ki prinašajo s svojimi vo-

vnanji mrtvi koraljni svet ne smemo pri- merjati z bajno pisanim življenjem, ki ga koraljni polip živi na morskem dnu, kjer je njegov pravi in edini dom. Raz- mišljanje o tem, od kod lepi koraljni na- kit, ki ga nosijo dekleta in žene skoraj povsod po svetu, pač ne bi dalo slutiti, da jim je do lepote pomagal ravno kora- ljni polip, majhni in hkrati veliki moj- ster pomorskih lepot.

V Južnem morju ležita ognjenjska otoka Raiatea in Tahaa, ki ju je morská voda že močno talizala. Okrog njiju pa so koraljni polipi zgradili svoj venec, ki bo ostal, ko bosta otoka že docela zginita z vodne višine